

HJG
C18

Några arbetsområden för kvinnor

Föredrag

hållna vid

*av Svenska Kvinnors Medborgar-
förbund anordnade möten*

i okt. 1923

Stockholm - Wahlström & Widstrand

W. & W:s HANDBÖCKER

POPULÄRMEDICIN

<i>Bakterierna och smittosjukdomar</i> av prof. U. Quensel, 2:dra uppl. omarb. under medv. av dr C. Näslund	3.50
<i>Bleksot och blodbrist</i> , samt därmed besläktade sjukdomar, efter de bästa källor av O. H. D.	1.—
<i>Blindtarmsinflammationen</i> , illustrerad, av Prof. Ali Krogius ...	1.—
<i>Blodets sjukdomar</i> av Dr Q. W. Warfvinge	1.—
<i>Coué och vårt dagliga liv</i> av Vera v. Kræmer.....	3.—
<i>Diet och föda</i> av Dr Alexander Haig	1.—
<i>Engelska sjukan — Rachitis</i> av Prof. Kj. Otto af Klercker ...	1.—
<i>Feltag och fördomar</i> om sjukdomar och botemedel, av dr M. Simon	2.—
<i>Fosterfördrivning</i> . Ett inlägg i frågan av dr W. Gårdlund ...	2.—
<i>Förstoppning och hämmorroider</i> , huru de uppstå och huru de behandlas.....	0.75
<i>Gallsten och Gallstenskolik samt Njursten och Blåsten</i>	0.75
<i>Gikt och reumatism</i> , orsaker och behandlingssätt, efter nyaste källor av O. H. D.	1.—
<i>Hjärtat i friskt och sjukt tillstånd</i> , illustrerad, av Prof. H. Eichhorst	0.75
<i>Homöopati</i> . Några reflexioner av O. H. D.	1.—
<i>Hur blir man fet? Hur blir man mager?</i> Mot korpulens och magerhet, efter de förnämsta källor av O. H. D.	1.—
<i>Hälsa genom självsuggestion</i> enligt Coué-metoden av C. H. Brooks 4:de uppl.	3.50
<i>Hälsovårdens uppgifter</i> av Prof. Johannes Orth.....	0.75
<i>Hästen i hälsa och sjukdom</i> av veter. H. Waxberg, häft. 4.—, inb.	5.—
<i>Hunden i hälsa och sjukdom</i> av veter. E. Henricsson, häft. 3.75, inb.	4.75
<i>Kräftan</i> av Prof. Ernst Schweningen	1.—
<i>Lungtuberkulos</i> av dr. med. M. Simon. Vad de sjuka vilja veta om sjukdomens natur och behandlingens principer	2.—
<i>Minnets vård</i> av Alfred Leopold Möller	3.—
<i>Min nervositet</i> , huru den uppkom och huru jag botade den, 2:dra uppl.	1.—
<i>Skönhetsvård</i> av Anna Söderberg	2.—
<i>Sockersjuka</i> av Georg Engstrand	1.25
<i>Våra smältningars stärkande, härdning och uppfostran</i> av prof. W. Wernstedt	1.—
<i>Åderförkalkning</i> , 3:dje uppl., av Dr C. Tönniges	0.75
<i>Ät med förstånd</i> , en bok om kroppsnäringen av Adolf Reitz	1.50

HUS OCH HEM

<i>Bakverk, finare</i> , av S. Wirgin	2.75
<i>Bakverk, lättgjort</i> , av S. Wirgin	1.50

Eva Perander

1923.

NÅGRA ARBETSOMRÅDEN FÖR KVINNOR

NÅGRA ARBETSOMRÅDEN
FÖR KVINNOR

FÖREDRAG HÅLLNA

VID

AV SVENSKA KVINNORS
MEDBORGARFÖRBUND
ANORDNADE MÖTEN

I OKT. 1923

STOCKHOLM
WAHLSTRÖM & WIDSTRAND

NÅGRA ARBETSOMRÅDEN
FÖR KVINNOR

ISAAC MARCUS' BOKTRYCKERI-AKTIEB.

STOCKHOLM

1 9 2 3

R(P)

HD 6 / C 18

226693

Kvinnliga arbetsområden just nu

Av Gertrud Bergström

Skolköksinspektis vid Stockholms folkskolor

Svårigheterna vid val av yrke

Det är synd om den kvinnliga ungdom, som just nu skall välja levnadsbana. Ja, det är svårt även för de unga männen, men det är nu inte dem, som vi i kväll skola sysselsätta oss med. För närvarande kan knappast som utgångspunkt vid val av yrke uppställas frågan: »vad passar jag till, vilket arbete kan skänka mig största tillfredsställelse», utan man måste först undersöka inom vilket arbetsområde det finns utsikter till varaktig arbetsanställelse och hur man skall kunna förvärva utbildning för den bana man skulle önska komma in på. Det är som bekant så illa ställt, att det är långt flera arbetssökande än antal platser, och redan det att skaffa sig utbildning stöter nu på oanade svårigheter, ty till de flesta utbildningskurser finns ett mångdubbelt antal inträdesökande mot antalet elevplatser. Dessutom äro på många håll inträdesfordringarna abnormt uppskruvade, helt naturligt då bland

ett stort antal sökande endast de allra bästa kunna ifrågakomma.

Redan i våras, då dels genom tidningarna, dels direkt från några utbildningsanstalter oroande siffror lämnades angående antalet inträdessökande och antalet platser, beslöt Svenska Kvinnors Medborgarförbund att anordna ett möte för att söka utröna om något skulle kunna göras i detta hänseende åt frågan om kvinnornas ställning på arbetsmarknaden.

Vi tro ej, att vi kunna komma med några nya och märkvärdiga uppslag. I en tid som denna kan man nog ej vänta, att nya stora arbetsområden öppnas, men å andra sidan är under denna tid allt ställt under omvandling, penningvärdet svänger, levnadsförhållandena förändras, samhällsbyggnaden förnyas. Nu om någonsin kan man använda uttrycket: allting flyter. Under en sådan tid måste man vara vaksam även på de förändringar, som inverka på våra möjligheter att förtjäna vårt dagliga bröd. Vi ha därför trott, att det skulle vara till någon nytta att samla kvinnor, som stå mitt uppe i arbetet inom olika yrken, och få del av deras erfarenheter och sålunda få en överblick över åtminstone några av de möjligheter, som stå oss till buds.

Innan jag lämnar några sifferuppgifter för att belysa svårigheten för kvinnorna, redan när det gäller yrkesutbildningen, vill jag för-

utskicka den anmärkningen, att om en utbildningsanstalt synes överbefolkad just nu det redan om ett eller annat år kan vara förändrat. Några utbildningsanstalter ha nekat att lämna uppgifter på antalet inträdessökande just av det skälet, att de ansett det oklokt att genom offentliggörandet av dylika siffror möjligen avskräcka dem, som söka utbildning för yrken, vilka nu äro överfulla, men som kanske snart nog åter kunna komma att ge ett gott levebröd. Jag vill alltså varna mina åhörare från att fastna i tanken, att de svartmålningar, som eventuellt kunna komma att göras i kväll, icke snart nog kunna förbytas i betydligt ljusare färger.

Det är S. K. M:s mening att även i fortsättningen i den mån det visar sig behöfligt eller önskvärt söka tid efter annan lämna en överblick över ställningen inom olika kvinnliga arbetsområden i här berörda avseenden.

För att nu återgå till de svårigheter, som i våras yppade sig för de skolor, vilka redan då antogo elever till följande läsårs kurser, vill jag meddela några siffror, som belysa förhållandena. Till den fyraåriga kursen vid statens folkskoleseminarium i Stockholm tävlade 176 sökande om 30 platser. Till studentklassen, med 30 platser, vid samma seminarium sökte 78 kvinnliga studenter. Till ett småskoleseminarium, vars namn icke uppgivits, var antalet

sökande 184, till 30 platser. Vid statens skolköksseminarium anmälde sig 114 sökande till 16 platser, och vid den förberedande kursen i samma skola, som ursprungligen är ämnad att mottaga 16—18 elever, har parallellklasser inrättats för 43 elever av 50 sökande. Till Handarbetets vänner och Hulda Lundins handarbetsseminarium var antalet sökande 110, om 20 platser.

De lärda yrkena synas icke heller lockande, om man utgår från vilka utkomstmöjligheter de bjuda. Så t. ex. hör man tid efter annan, att läkarebanan inom en snar framtid torde vara överbefolkad. Konkurrensen om platserna vid läroverken synes också vara synnerligen hård.

Ett yrke, som ännu rätt länge torde ge ett gott levebröd, är tandläkarnas. Här ha emellertid utsikterna varit begränsade av att endast ett jämförelsevis litet fåtal elever antagits vid tandläkareinstitutet. Det var därför med tillfredsställelse man erfor, att institutet tack vare ökat lokalutrymme från och med innevarande hösttermin ökat sina prestationsmöjligheter från 30 till omkring 80. Utvidgningen har emellertid ännu ej haft nämnvärt inflytande, när det gäller att möta strömmen av sökande. Vid intagningen i höst voro bland dessa ej mindre än 16 medicine kandidater.

Det vore önskvärt, att vid olika slags yrkesutbildning tillgång på arbetskraft i någon mån reglerades av efterfrågan för att allt för stor överproduktion inom vissa yrken skall kunna hindras. Så är även fallet inom vissa statens verk. Vid post och telegraf anordnas kurser endast i den mån befattningshavare behövas.

Telegrafistkursen omfattar endast 3 månader, men sökanden skall dessförinnan ha gått som elev vid en telegrafstation ett helt år. Under krigsåren och närmaste åren efteråt avlöste den ena kursen den andra, men sedan år 1921 har ingen kurs varit anordnad, emedan ett stort antal telegrafister, som hade sysselsättning under högkonjunkturen, nu äro satta ur funktion. Icke mindre än 185 telegrafister befriades i början av detta år från s. k. beredskapstjänst.

Posten har ej haft någon utbildningskurs sedan år 1920, och även inom detta verk äro stora skaror arbetslösa. På de närmaste fem åren lär ingen ny kurs anordnas.

För tjänst i järnvägen finns ingen särskild utbildningskurs, och enbart genomgången folkskola berättigar till plats. Även här är det överfullt, och lönerna äro mycket dåliga.

Till följd av depressionen inom affärsvärlden ha även massor av flickor, som haft kontorsarbete, blivit avskedade.

Ett förhållande, som även bidrar till att

trängseln på arbetsmarknaden ökats, är att det blivit allt vanligare, att kvinnor ej lämna sitt förvärvsarbete, sedan de gift sig. Först var det egentligen husmödrarna inom den s. k. arbetareklassen, vilka voro nödsakade att vid sidan om hemarbetet bidra till familjeförsörjningen genom förvärvsarbete utom hemmet. Numera har detta förhållande blivit allt allmänare även inom medelklassen.

Det husliga arbetet som yrke

Det yrke, som jag har mest erfarenhet av ifråga om såväl utbildning som arbetsutsikter, är husligt arbete, och det är egentligen detta område jag i afton har att redogöra för.

Att denna yrkesgren kommer först på programmet i kväll är icke beroende på att S. K. M. sätter detta arbete främst som yrke eller önskar hänvisa kvinnorna till det såsom varande det enda lämpliga.

Det är redan en så stark reaktion mot kvinnan i offentligt arbete, att det snarare vore av vikt att stå vakt, att icke kvinnorna åter visas tillbaka till det arbete, som av ålder anses vara deras enda rätta yrke. Men onekligen är det just nu lättare på detta mycket vittomfattande arbetsområde än inom andra yrken att tjäna sitt bröd åtminstone för dagen.

Det husliga arbetet synes för närvarande åter vara ett arbete, som drar till sig kvinnorna i stora skaror. Detta är dock mera påfallande, när det gäller medelklassen. Flickorna från arbetareklassen söka sig alltjämt hellre till fabriker och framför allt kontor.

Jag kommer ej att gå in på hembiträdesyrket i detta sammanhang. Det skulle nog åtgå en hel kväll för att dryfta bara detta yrke. Jag vill i förbigående endast påpeka, att det säkerligen fordras en hel del reformer för att göra detta yrke mera lockande, reformer som nog ligga djupare än titelfrågan. Arbetsmetoderna måste förbättras, så att ej arbetets art verkar avskräckande, arbetslöner och tider måste regleras i proportion till annat yrkesarbete, och sist, men visst icke minst, aktningen för det husliga arbetet måste bli av annat slag än vad hittills varit fallet. Bland annat skall ett hembiträde ej på grund av sitt arbete betraktas såsom tillhörande en lägre kast.

När det gäller värdesättningen av kvinnans arbete inom hemmen, har det mest varit känslösynpunkter, som gjort sig gällande. Talet om kvinnans höga uppgift i samband med hushållsarbetet räcker inte längre. Man kan ej undra över om utövarna av detta arbete önska något mera substantiellt. Om det blir ett ekonomiskt tryggt arbete, är det i och för sig ägnat att väcka tillfredsställelse. Väl utfört är det vill-

koret för all trivsel. Det är få arbeten, där duglighet avsätter så goda frukter och där det goda resultatet så snabbt visar sig. Det är mera mångsidigt än de flesta andra arbeten, som det stora flertalet kvinnor ha att välja på. Det borde alltså kunna både väcka intresse och inge respekt. I rättvisans namn måste dock medgivas, att en ljusning inträtt. Jag har redan förut nämnt, att kvinnor åter i stort antal dragas till »det husliga». Detta gäller emellertid särskilt skolköksläraryrket, och jag är inte alldeles säker på att det är själva arbetet, som för alla är det lockande, ty när det blir frågan om annan huslig verksamhet för dem, som ej komma in på kurserna, eller för skolköksläraryrket, som förgäves söka lärarinnepositioner, äro de ej lika villiga att åtaga sig det. Och dock — det är inte bara lärarinnepositionerna, som äro värda att sträva efter. Många andra yrken på detta stora område kunna ge en god utkomst.

För att nu börja med skolköksläraryrket vill jag först nämna, att omkring 70 lärarinnor årligen utbildas vid 4 utbildningsanstalter, Ate-neums och Statens skolköksseminarier i Stockholm, Fackskolan i Uppsala och Göteborgs skolköksseminarium. I denna summa äro ej medräknade de omkring 25 lärarinnor, som utbildas vid lanthushållningsskolorna (Facksko-

lans s. k. Brogårdskurs och Fredrika Bremerförbundets skola i Rimforsa).

Det seminarium jag bäst känner till är Statens skolköksseminarium i Stockholm, och därför äro många av mina uppgifter hämtade därifrån.

Tillströmningen till alla skolköksseminarier har ökat ofantligt de sista åren, och till följd härav ha även inträdesfordringarna stegrats. Från början fordrades visserligen endast avgångsbetyg från högre flickskola jämte goda kunskaper i husligt arbete. Men det lönar sig ej att komma med slätstrukna skolbetyg — det fordras överbetyg i svenska, räkning, naturkun-nighet — och det duger ej mer endast ett intyg, att vederbörande deltagit i hushållet hemma, utan man måste visa upp goda betyg från en erkänt god hushållskurs. Från att skolköksläraryrket varit ettårig, blev den för några år sedan utsträckt till 1 ½ år, och två av seminarierna ha redan blivit nödsakade att öka kursen till 2 år. De två andra måste nog snart följa exemplet. Den utveckling skolköks-saken tagit och de ökade fordringar, som de nya skolformerna ställa på lärarinnorna, ha framtingat också en ökning av utbildningstiden.

Tyvärr har icke heller inom detta yrke tillgången reglerats av efterfrågan. Jag är i tillfälle att i mitt dagliga arbete konstatera, att

många skolkökslärarinnor från olika håll äro arbetslösa och att alltså synbarligen en stor överproduktion av skolkökslärarinnor för närvarande äger rum. Under sådant förhållande skulle det kunna tyckas, att det vore fördelaktigt att kombinera 2 yrken samtidigt, som också sker vid ett av seminarierna, i det att en kurs vid Uppsala fackskola på 5 terminer omfattar såväl skolköks- som handarbetslärarinneutbildning. Jag är dock ganska tveksam om det lönar sig för ett större flertal att kosta på sig denna dubbla utbildning, då denna ämneskombination jämförelsevis sällan förekommer i skolorna. Det är visserligen på många håll i landsorten svårt att erhålla full tjänstgöring inom en skola, men skolkökslärarinnor tjänstgöra ofta i både folk- och flickskolor, eller också kunna de numera, sedan de praktiska ungdomsskolorna börjat upprättas, få sin tjänstgöring förlagd till fortsättningsskola eller lärings- och yrkesskolor. Om man har särskild lust och anlag för båda dessa yrken, torde det kanske vara mer uträkning att genomgå vardera kursen för sig än att söka tränga ihop utbildningen för de båda yrkena på en kortare tidrymd.

Den största överproduktionen synes för närvarande gälla lanthushållningslärarinnorna. De, som söka vinna inträde vid lanthushållningsseminarierna, böra i förväg sätta sig in i att denna

utbildning egentligen är specialiserad för lanthushållsskolorna och att av sådana finnas endast omkring ett trettiotal här i landet. När de utbildade lanthushållningslärarinnorna ej erhålla sådana platser, söka de ofta till städernas folkskolor och bli utsatta för besvikelsen att finna, att deras betyg ej ge dem kompetens till dessa skolor. Deras undervisning är ju så särskilt inriktad på lanthushållssystem, såsom kreatursskötsel, mjölkhushållning, trädgårdsskötsel m. m.

Överproduktionen på skolkökslärarinnebanan är emellertid ej så riskabel som på andra banor, ty lyckligtvis är dessa lärarinnors utbildning en sådan, som kan komma till nytta på många andra områden. Men det kan ju tyckas, att ej så mycken tid behövde användas t. ex. till undervisningsövningar, om man kommer att sköta andras eller eget hem eller om man får plats som husmor vid en större anstalt eller ett pensionat. Utbildningen bör under sådana förhållanden läggas något annorlunda och kanske också i viss mån andra ämnen medtagas.

Just med tanke härpå har man under de senaste åren vid bl. a. Statens skolköksseminarium anordnat sidokurser. Redan hösten 1917 började därstädes en kurs för ekonomiföreståndarinnor vid större anstalter. Kursen är ett-årig och omfattar förutom undervisning i mat-

lagning med därtill hörande teoretisk undervisning även arbete vid ekonomiavdelningarna på sjukhus, hospital, hem för gamla m. m. Detta är ett arbetsområde, där mycket kan göras icke endast för att förbättra förhållandena för de hjälpbehövande, som äro intagna vid anstalterna, utan också för att medverka till en ekonomiskt skött hushållning i större skala. Därtill kommer, att det är en levnadsbana, som ger en god utkomst, och att det ofta är, och hädanefter i allt större utsträckning torde bli, platser med ordnade pensionsförhållanden. På grund av att det i allmänhet är stat, landsting eller kommun, som är arbetsgivare, kan man även hoppas, att alltjämt tryggare anställningsförhållanden skola genomföras på detta område, så att ej det osäkerhetstillstånd, som knappast kan undgås i enskild tjänst, skall behöva kännas, som hängde ett damoklessvärd över ens huvud.

Vid Statens skolköksseminarium är fr. o. m. i höst ännu en specialkurs anordnad. Som jag redan i förbigående berört, finns där vid sidan av lärarinnekursen en ettårig husmoderskurs, till en början avsedd för unga flickor, som just avslutat skolan. Denna kurs har allt mer och mer fått karaktären av en förberedande kurs till lärarinnekursen, och tillströmningen har som sagt ökat oerhört även dit. De båda sista åren ha eleverna varit omkring 3—4-dub-

belt flera än som skulle kunna vinna inträde i lärarinnekursen. Lyckligtvis är det emellertid inte heller allas avsikt att söka dit. Men tillräckligt många komma i alla fall in i kursen med detta mål för ögonen, för att man ansett sig böra inrikta undervisningen för något annat område inom den husliga ekonomin och sålunda hjälpa de elever, som ej antagas på lärarinnekursen, till någon annan nyttig verksamhetsgren. Samtidigt som detta är sålunda är ett prövoår för inträde vid lärarinnekursen, kan det, om det visar sig, att sökanden ej är särskilt lämplig för undervisning, ändock leda till annat nyttigt arbete, ty det är ej säkert, att var och en, som besitter stor praktisk duglighet, därför är lämplig som lärarinna på området.

Husmoderskursen är alltså uppdelad i 2 linjer — en för de helt unga flickorna, som nyss slutat skolan, en för de äldre, som samtidigt med att de eventuellt prövas för inträde vid lärarinnekursen få sin utbildning lagd så, att den mera lämpar sig för den, som vill åtaga sig vården om andras hem.

Ofta inträffar nämligen, att husmodern av ett eller annat skäl ej kan sköta sitt hem själv. Man annonserar efter en värdinna eller hemföreståndarinna. I allmänhet äro ansökningarna legio, ty vem tror sig inte om att kunna sköta ett hem? I tävlan om dessa platser tror jag

dock, att den, som kan uppvisa betyg på kunskaper inom olika grenar av hemvård, står sig bäst. Och tyvärr — det gäller att ta upp kampen i konkurrensen om arbete. Det sker först och främst genom att man skaffar sig grundliga kunskaper inom det yrke man väljer, men sedan är det minst lika viktigt, att arbetet sköts med samvetsgrannhet. På visst sätt äro nog kvinnorna i det avseendet värda allt erkännande, men när det gäller uthållighet, t. ex. att icke låta småkrämpor hindra arbetet, då skulle det nog ofta vara önskvärt, att mera energi utvecklades.

Jag har nu uppehållit mig vid hushållsarbetet i några av de fall, där direkt anställning finns att söka. Arbetsmöjligheterna bli under sådana förhållanden skarpt begränsade av antalet tillgängliga platser. Men det finns fria yrken även inom den gren, som mitt anförande omfattar. Livsmedelsindustrin t. ex. är ett område, som väl med framgång borde kunna skötas av kvinnor. När man nu söker efter arbete, gäller det att undersöka i vad mån ändrade tidsförhållanden påverkat arbetsmarknaden. Som redan förut berörts, ha kvinnorna i allt större utsträckning kommit att ägna sig åt förvärvsarbete, även sedan de gift sig. Men kvinnor äro icke mer än människor, de heller. Det går inte för en vanlig arbetskraft att sköta hemmet efter gångna tidens mönster, om man

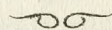
samtidigt måste ha full tjänstgöring borta från hemmet. Följden blir, att mycket måste köpas färdigt, som annars brukat tillverkas hemma. Det gäller då för den, som har företagsamhet, energi och förmåga att beräkna, att hembjuda de behövliga varorna. På en eller annan plats skulle kanske ett litet charkuteri komma att ge ett gott levebröd. Det gäller dock att göra noggranna kalkyler, när man kastar sig in på affärsverksamhet.

Även hembageri torde för närvarande kunna ge ett gott förvärv. Brödpriserna tyda därpå, ty brödet har ej sjunkit i pris på långt när i motsvarande grad, som råvarupriserna gått ned, även om man räknar med ökade arbetslöner. Det är ett behändigt och renligt arbete och torde utan tvekan kunna räknas som »lämpligt kvinnogöra».

Kvinnan i våra dagar får ej längre, om hon verkligen vill komma fram, *vill* självständighet och oberoende, se ned på något hederligt arbete, utan hon måste gripa sig an med frejdigt mod i det glada medvetandet, att det är hon själv, som ger arbetet anseende. Vad skulle det för övrigt göra, om man har ett arbete några timmar på dagen, som ej i och för sig är så »upplyftande», om man vet, att kanske tack vare detta arbete livet ej bara blir försakelsefyllt, utan kan erbjuda en några glädje-

ämnen av det slag, som man eljest måste umbära.

För den, som minns en tid, då det nästan ansågs smått skamligt för kvinnan att behöva arbeta för att förtjäna sitt uppehälle, är det en glädje att leva nu och att känna, att vi med hastiga steg närma oss den tid, då det kommer att anses nedsättande att ej ha lärt sig ett yrke.

Utsikter för närvarande till utkomst och befordran inom juristbanan

Av advokaten Friherrinnan Ruth Stjernstedt

Skolan var fordom en institution, som stod helt och hållet i yrkeslivets tjänst. Så småningom började den emellertid alltmera frigöra sig från sin gamla ursprungliga uppgift — ungdomens yrkesutbildning. Den blev vad den är i våra dagar — en fristående allmänbildande institution, som ger de unga det mått av kunskaper, som anses vara nödvändigt för *varje* samhällsmedlem, och när den unga mannen eller den unga kvinnan numera träder ut från skolan, ut i livet, som det heter, står han eller hon oftast helt plötsligt, helt utan att ha förberett sig därpå, inför nödvändigheten att träffa ett av sitt livs kanske allra viktigaste avgöranden: valet av ett yrke.

Att det är ett missförhållande, att skolan så fullständigt har löst sig från alla förbindelser med ungdomens yrkesutbildning, har alltmera börjat erkännas. Och för folkskolans vidkommande har redan vissa reformer vidtagits för att i någon mån återställa skolan på dess

ursprungliga plats i yrkeslivets tjänst. Jag tänker då främst på 1918 års reform, då den gamla allmänbildande fortsättningsskolan avlystes och ersattes med yrkesbestämda fortsättningsskolor. I 1918 års stadga för fortsättningsskolan heter det: »I samband med arbetet i fortsättningsskolan bör åt lärjungen givas behövlig ledning för val av yrke . . .». Emellertid anses det ganska allmänt bland modärnare pedagoger, att denna *ledning för val av yrke* kommer för sent och att den i stället borde förläggas till folkskolans sista läsår.

Att något bör göras från samhällets sida för att hjälpa de unga att få till stånd ett psykologiskt riktigt val av levnadsbana börjar, som sagt, alltmera erkännas. Ännu göres ju emellertid så gott som ingenting. Valet av yrke överlåtes helt och hållet åt de unga, d. v. s. ofta åt slumpen. Och att en dylik »ledning för val av yrke» är av vikt icke blott vid folkskolorna utan även för läroverken är även erkänt.

Man tänker sig därvid den möjligheten, att hela det sista läsåret skulle planmässigt åtföljas av någon slags yrkesrådgivning. Undervisning skulle ges rörande olika yrken och levnadsbanor och detta antingen under vanliga skoltimmar eller vid särskilda föräldra- och lärjungeaftnar.

Härvid borde upplysning meddelas 1) angående för ett visst yrke erforderlig *förutbild-*

ning; 2) angående de *personliga* krav, som yrket ställer på sina utövare; 3) angående *förvärvs- och befordringsmöjligheter* och *utsikter* inom yrket ifråga o. s. v., allt i möjligaste mån belyst av statistik.

Just ifråga om de *intellektuella* yrkena är en dylik yrkesrådgivning särskilt påkallad. De kräva ju en så lång utbildningstid. Därför är det naturligtvis alldeles särskilt viktigt, att denna utbildningstid icke varit förgäves. De kräva också vanligen alldeles särskilda personliga förutsättningar. Därför blir det givetvis alldeles särskilt viktigt, att de unga pröva om dessa förutsättningar föreligga.

Då det gäller sådana praktiska yrken som *läkarens, advokatens, lärarens, prästens* m. fl., som kräva högskolestudier, är det också viktigt, att de unga få klart för sig, att det föreligger en väsentlig skillnad mellan det förberedande teoretiska studiearbetet och deras blivande praktiska yrkesverksamhet.

Skulle man nu ge råd till unga studentadep-ter, kvinnliga såväl som manliga, beträffande juristbanan, så blir saken vad beträffar de personliga förutsättningarna rätt så komplicerad, därför att de juridiska examina ju öppna vägen till så många vitt skilda verksamhetsgrenar, vilka alla fordra vitt skilda personliga förutsättningar. Det fordras naturligtvis helt olika

personliga egenskaper för att göra en person lämpad såsom ämbetsman, såsom domare, såsom affärs- och bankjurist, såsom advokat o. s. v. Det förberedande juridiska studiet arbetet däremot är för alla ett och detsamma. (Här vill jag i förbigående nämna, att för att få rätt att taga juridisk examen måste man ha avlagt studenten på latinlinjen. En realare måste således komplettera i latin, om han eller hon vill studera juridik.) De juridiska studierna äro nog i ovanligt hög grad abstrakt lagda, krävande en viss, icke alltför ringa, förmåga att inhämta rent teoretiska kunskaper, att plugga, koncentrationsförmåga, ett relativt gott minne o. s. v. Något särskiljande i studiet arbete av mera praktisk art och rent teoretiska studier förekommer egentligen inte. Man har visserligen s. k. seminarieövningar, men de bestå egentligen av ett slags juridisk problemlösning. En s. k. praktisk kurs förekommer också, men den är praktisk endast så tillvida, som den består i föreläsningar om en del praktiska ämnen inom rättslivet. Något verkligt praktiskt deltagande från de studerandes sida fordras icke. Däremot kan den s. k. praktiska kursen utbytas mot en minst fyra månaders nöjaktig tjänstgöring hos häradshövding eller vid rådstuga eller hos »sakförare» tillhörande Sveriges Advokatsamfund.

Att de juridiska studierna ha fått rykte om sig att vara torra och tråkiga beror nog mycket på det förhållandet, att så många unga män valt juridiken som studium, inte av håg och intresse för den utan snarare därför att de inte haft håg och intresse för något annat och därför att det varit en tradition i deras familjer, att de skulle bli ämbetsmän. För min egen personliga del kan jag inte finna annat än att de olika ämnen, som ingå i de juridiska studierna, äro synnerligen intresseväckande.

Studierna till juris kandidaten måste bedrivas i viss mån forcerat. Man har nämligen fixerat vissa maximitider, inom vilka de olika tentamina måste tagas, annars »ramla de», som det heter. Studietiden för juris kandidaten kan dock, utan att något ämne behöver falla, utsträckas till 5 år. Men det finnes åtskilliga studerande, som taga sin examen på väsentligt kortare tid. Tentamina, som under denna tid skola avläggas, äro 12. De 6 första ämnena äro mera förberedande — avsedda att ge de unga studerande en inblick i *samhället, statens utveckling, nuvarande byggnad och uppgifter, i rättens historia, i nationalekonomi* eller i *romersk rätt*. Därefter vidtaga de egentliga studierna av nu gällande rätt, *civilrätten, straffrätten, processrätten*.

Det finns nu också en mindre juridisk examen: kansliexamen, som kan avläggas på unge-

fär 2 ½ år. Till denna inhämtas blott huvudgrunderna i de egentliga stora ämnena civilrätt, straffrätt och processrätt, medan fordringarna till de förberedande ämnena äro ungefär desamma som till juris kandidaten.

Vad beträffar valet mellan kansliexamen och juris kandidaten torde detta ställa sig olika under olika tidsperioder. Under en period som den nuvarande, med ovanligt tryckta tider och en stark konkurrens även inom juristbanan, tror jag icke det är tillrådigt att söka gå den genare vägen och taga blott kansliexamen.

Absolut att tillråda är också, att de juris studerande under någon del av sina semestrar söka få en praktisk verksamhet: vikariat på banker, advokatkontor, länsstyrelser o. s. v.

Förutom examen är det, vilken verksamhetsgren den nyblivna juris kandidaten än tänker slå in på, tillrådigt att söka få tjänstgöra på domarekansli och helst naturligtvis skaffa sig s. k. tingsmeriter genom att ha fått sitta ting. Tingstjänstgöring är för resten ett oundgängligt villkor för många administrativa poster och — naturligtvis — för den, som vill bliva domare. Sitta ting ha de kvinnliga juris kandidaterna hittills icke haft rätt att göra, men genom den i våras utfärdade lagen om kvinnas behörighet att inneha statstjänst ha kvinnor även fått rätt härtill, ännu så länge dock på något olika villkor mot männen. Denna lag

har visserligen ännu inte trätt i kraft, men det är att hoppas, att den gjort det, innan de som nu börja sina studier äro färdiga.

Numera är det emellertid inte så lätt att få tjänst på domarekanslierna. Vi hade här i landet under kristidens högkonjunkturtid nästan en brist på jurister. Varje nyutkommen juris kandidat hade utsikt att få tjänstgöring på domarekansli, och ute i de avlägsnare landsändarne var det t. o. m. riktigt svårt för häradshövdingarna att få notarier. Numera har detta helt och hållet ändrat sig. Det lär vara många flera sökande än vad domarekanslierna kunna taga emot, men finns det någon möjlighet för den unga nyblivna juris kandidaten, bör han eller hon som sagt försöka få dylik tjänstgöring. Drar man sig icke för att komma ut till de allra avlägsnaste delarna av landet, har man naturligtvis större chanser i den vägen.

Jag kommer nu till den del av frågan, som för närvarande är den viktigaste, därför att den är den bekymmersammaste: nämligen frågan om förvärvs- och befordringsmöjligheterna på juristbanan. De unga, som togo sin studentexamen i våras, fingo från de medicinska föreningarna i Stockholm, Uppsala och Lund ett meddelande, som nog måste anses ganska tragiskt typiskt för den närvarande situationen i vårt land. Det innehöll en varning till de unga att inte slå sig på medicinska studier. Man

ansåg, att det redan fanns alltför många, som studerade medicin, för att de *alla* skulle kunna, i framtiden, få sin utkomst på den banan. För bara något eller några år sedan hörde man ganska mycket talas om att vårt land led av läkarbrist! Även tillströmningen av studerande till den stats- och rättsvetenskapliga avdelningen vid universiteten har på de senaste åren ökats enormt. Vid Stockholms högskola var 1914 antalet studerande 367, därav 4 kvinnliga, 1923 hade antalet ökats till 636, därav 26 kvinnliga. Det är således en stark ökning i tilloppet studerande.

Och å andra sidan har depressionstiden gjort och kommer kanske i ännu högre grad att göra sig gällande även på juristbanan och föranleda en ganska kraftig minskning i efterfrågan. Någon statistik finns inte här att komma med. Det är ju frågan om förändringar, som kunna göra sig kännbara från månad till månad, så snabbt verka de. Kristidens kommissioner slukade massor av jurister, ämbetsverken hade användning för betydligt mycket mer folk då än nu, detsamma var förhållandet inom bank- och affärsvärlden och även inom advokatycket. Man behöver inte mer än dra sig detta till minnes för att förstå, att tiderna även på detta område måste vara tryckta, utsikterna för det växande antalet jurister allt annat än lysande.

Se vi emellertid på de olika verksamhetsgrenar, som en jurist kan tänka sig slå in på, äro dock kanske inte utsikterna fullt lika mörka på dem alla. Och det finns kanske, just för de kvinnliga juristernas vidkommande, någon liten ljuspunkt på något område.

Givetvis inte inom de olika ämbetsverken! Det kan nästan betraktas som en ödets bittra ironi, att kvinnorna, genom en i våras utgiven lag, fingo rätt i princip att tillträda de flesta statstjänster. (Lagen har visserligen ännu inte trätt i kraft.)

Det är säkert allmänt känt hur förhållandena på senaste tid ha utvecklats inom ämbetsverken. För några år sedan, bara, var det helt enkelt svårt för de olika verken att få vakanta platser besatta. Nu fyllas ofta i stället inte uppstående vakanser och detta med avsikt. Man väntar, platsen kan kanske helt undvaras, eller också kanske det befinns, att någon annan tjänst blir onödig, och då kan vakansen fyllas av den därigenom ledigblivna kraften. Befordringsmöjligheterna inom ämbetsverken för såväl manliga som kvinnliga ämbets- och tjänstemän anses allmänt för närvarande vara så gott som inga. Var och en får vara glad, om han bara kan hålla sig kvar där han är, och många kunna inte ens det. Indragningar göras ju på alla håll.

Inom advokatycket te sig kanske framtidsutsikterna något ljusare *särskilt* för de kvinnliga juristernas vidkommande. Det förefinns givetvis ett behov av kvinnliga advokater. Särskilt för familjerättsliga saker — men även för annat. En hel del kvinnlig publik vill gärna kunna vända sig till kvinnliga advokater. De finna hos dem måhända mera medkänsla, de ha lättare att för dem komma fram med sitt ofta ömtåliga ärende. Men ännu så länge finnas kvinnliga advokater bara, så vitt jag vet, i Stockholm, Lund och Malmö. Åtskilliga av de större städerna och förresten många av de mindre städerna och samhällena i landet skulle nog kunna tänkas bära en eller ett par kvinnliga advokater var. Överhuvud taget är det för advokater liksom för läkare och tandläkare så, att för dem, som kunna och vilja slå sig ner i landsorten, och framför allt i den avlägsnare landsorten, erbjuds det ganska många hittills rätt så utnyttjade möjligheter till att finna en utkomst. Skräcken för att begrava sig på landsbygden — hit räknas även små och förresten till och med inte allt för små städer — den skräcken är nämligen mycket stor.

Emellertid fordras det ju en ganska lång praktisk utbildning för en färdig jurist, innan hon eller han kan våga slå sig ned som självständig advokat. Det räcker naturligtvis ingalunda med att ha tjänstgjort någon tid på dom-

sagokansli. Denna praktiska utbildning kan man inte få annat än genom tjänstgöring på advokatbyråer. Men en dylik tjänstgöring är ju, åtminstone har den hittills alltid varit, avlönad. Att gå som oavlönad aspirant har åtminstone ännu ingen behövt.

Det finns vidare en privatinstitution inom bankvärlden, som i våra dagar inte visar tendens till tillbakagång utan tvärtom. Det är våra bankers notariatavdelningar. Om en kvinnlig jurist får plats på en sådan notariatavdelning, har hon naturligtvis utsikter att få en bättre ekonomisk ställning tack vare sina juridiska kunskaper. Och även här gäller det — liksom om advokatycket — att åtskillig kvinnlig publik gärna vill vända sig till kvinnliga jurister och rådgivare.

Allt som allt tror jag man kan säga till den unga, som känner *verkligt* intresse och kallelse för några av de levnadskall, till vilka de juridiska examina öppnar vägen, att — nog ser det här som över allt för närvarande mörkt ut. Men inte är det likväl så hopplöst, att inte den, som har en brinnande håg, också har hopp om att slå sig fram. Att däremot välja denna bana bara därför att man tror, att där finns väl alltid någon utväg, nu när det är så svårt på andra håll, det skulle jag inte vilja råda någon till.

Kvinnorna som jordbrukare

Av Elisabeth Tamm

Godsägare, ledamot av riksdagens andra kammare

Det är en gammal tradition, att kvinnorna ska delta i jordbruksarbetet. De ha skött ladugården på mindre ställen och göra det alltjämt, de ha mjölkat och haft mjölkhushållningen om hand, och de ha varit med i skördearbetet. Nu kan man säga, att det rationella jordbruket tagit ifrån kvinnorna en del av det arbete de haft att utföra, det är samma inverkan, som industrin haft på kvinnornas arbete i hemmet, maskinerna göra en del arbetskraft överflödig. Mjölkningsmaskinerna överta mer och mer mjölkningen i de större ladugårdarna, och även de s. k. hjonedagsverken ersättas av maskiner. Då är frågan, hur skall den kvinnliga arbetskraften anpassa sig, skall den mer och mer försvinna ur jordbruket eller skall den framträda under nya former. Det har då visat sig, att kvinnorna arbetade inom jordbruket inte bara därför att de måste göra det, utan också därför, att de ville göra det, de hade håg för det arbetet. De ha fortsatt, de ha sökt sig fram till egna jordbruk, och därmed har utveck-

lingens gång själv visat, att kvinnorna ha framtiden för sig som jordbrukare.

Men därmed är inte allting välbeställt. Här som på andra områden ha vi nog en ganska lång och mödosam väg att gå till vår självständiga utkomst. Först och främst måste vi skaffa oss fullmakt till yrket, vi måste bli erkända som jordbrukare och lära våra manliga kolleger att ta oss på allvar. Om vi bli jordbrukare, ska vi också vara jordbrukare och inte diletanter. Det är mycket lätt att göra sig intressant som dilettantmässig jordbrukare, man frågar alla till råds och man vinner en viss framgång. Diletanter äro inga konkurrenter, dem kan man ha råd att bestå erkännande för deras duktighet. Men vilja vi verkligen mötas på likställighetens grund, då stöta vi emot den konservativa läggningen hos jordbrukets målsmän, och det är denna mur vi måste bryta oss igenom. Vi måste bibringa den allmänna uppfattningen, att vi här ha en insats att göra och att det är en alldeles naturlig sak, om vi ägna oss åt det yrket. Ha vi gjort detta, ha vi satt oss i respekt hos våra manliga kolleger, då kunna vi också sätta oss i respekt som husbönder.

Ett hinder för oss att bli jordbruksarbetare är bristen på fysisk styrka. Det är givetvis lättare att bedöma ett arbete, om man själv kunnat utföra det. Men sköta ett småbruk utan

att i nämnvärd grad vara beroende av manlig hjälp, bör ju en kvinna kunna. Och även om kvinnorna inte äro ägnade att bli lantarbetare i egentlig mening, kunna de alltid gå med så mycket i jordbruket, att de få insikt om jordens skötsel och vad den tarvar. Ha de förvärvat sådan praktisk erfarenhet, ha kvinnorna numera också tillfälle till att få högre utbildning, de ha tillträde till lantbruksinstitutet vid Ultuna och Alnarp. Men sedan, vilka förvärvsmöjligheter stå oss till buds? Målet är naturligtvis att få självständiga jordbruk, större eller mindre. Därtill fordras dock något kapital, trots möjligheten till egna hemslån. Och för de kvinnor, som inte ha utsikt att övervinna den svårigheten och ändå vilja ägna sig åt lantbruket, måste där finnas andra utvägar. Det gör det också.

Jag bör kanske då först nämna mejerihandtering, trädgårdsskötsel och hönsskötsel, området, där kvinnorna obetingat ha stora förutsättningar att arbeta. — Inom mejerihandringen ha visserligen männen tagit upp konkurrensen, men där borde vi bevaka våra intressen, och vi borde också arbeta för att få kvinnliga mejerikon.sulenter. — Trädgårdsarbetet är för närvarande ett yrke, där det är ganska svårt att få arbete, dels bär trädgårdsodlingen sig dåligt, och överflödet på manlig arbetskraft har gjort det trångt också på denna

bana. — Hönsskötsel är inte så modärnt nu som för en del år sedan, men kanske med orätt. Hönsskötsel har jämförelsevis väl trotsat kristiden och lönar sig även om den ej tål för dryga anläggningskostnader.

För att då övergå till åkerbruk och boskapskötsel, som det heter, vilka platser stå där öppna för kvinnorna? Där finns ju lantbrukstjänstemannabefattningar, förvaltare, inspektors- och bokhållareplatser. Där finns också platser som rättare och befallningsmän. Det är möjligt, att en del kvinnor kunna få sådana platser, men om man tänker på, hur konservativ den jordägande eller jordbrukande klassen i allmänhet är, lär det vara föga troligt, att det kommer att lyckas i större utsträckning. Och även om tiden ändrar sig härvidlag, kommer kanske antalet lantbrukstjänstemannabefattningar att väsentligen inskränkas, vartill jag återkommer i ett annat sammanhang.

Men jag tror, att det finns en mycket stor uppgift, som kvinnorna borde ta sig an och som de just nu borde ta sig an. Det är ladugårdsskötseln. Det yrket måste höjas, och det är kvinnorna, som ska göra det. I många år har det jämrats och klagats över, att statarhustrun inte vill mjölka, och man säger: tänk vad lantarbetarna ha det bra, när de ha råd att undvara en så god inkomst som att mjölka. Då talas det för en gångs skull inga vackra

ord om kvinnans uppgift i hemmet som maka och moder, då gör det ingenting att gå ifrån hemmet tre gånger om dagen, hur många barn de än ha och utan någon, som ser till dem. Det har förut inte ingått i det allmänna föreställningssättet, att kvinnorna kunde ha självständiga yrken, och när man ändå har en känsla av, att ladugårdsskötseln med vad därtill hör lämpar sig för kvinnorna, så utmynnade det i att statarhustrurna skulle mjölka, utan hänsyn till deras förhållanden i övrigt. Nu är tidpunkten inne att framställa i ny form den gamla tanken, att kvinnorna ska sköta ladugården, ej blott de mindre ladugårdarna utan även de större. Ladugårdsyrket skulle tagas upp bland de yrken, som särskilt höra kvinnorna till. Detta borde inte heller möta så stora svårigheter, ty männen vilja inte gå i ladugården, de ta det arbetet i brist på bättre. Där finns naturligtvis en del ladugårdsförmän, som ha särskilt intresse för sitt yrke och äro skickliga, men det är ont om dem, och i allmänhet kan man säga, att personalen i våra ladugårdar huvudsakligast rekryteras av män, som inte kunna få något annat arbete och som inte ha någon håg att utbilda sig inom yrket. Att förestå ladugården är nästan den viktigaste platsen på en gård. Och det är platser, som skulle passa kvinnorna alldeles förträffligt. De skulle sköta ladugården som vilken

annan inrättning som helst, ett sjukhem, ett ålderdomshem eller ett barnhem. Jag tänker mig, att våra större ladugårdar skulle kunna skötas av kvinnor med ett eller par manliga biträden för de tyngsta arbetena. Dessa skulle då också kunna biträda vid tjurarnas skötsel. Det vore synnerligen önskvärt, att våra kvinnliga lantushållningsskolor ville ta upp denna tanke och anordna kurser avpassade för ladugårdsförmän, d. v. s. teoretiska kurser. Den praktiska undervisningen måste nog lämnas i riktiga ladugårdar, men om det blev mera allmänt med kvinnlig ladugårdspersonal, vore det ingen svårighet för elever att förvärva praktisk erfarenhet. Ville kvinnorna slå in på denna bana, är jag övertygad om, att det skulle vara till stor nytta för vår boskapsskötsel, samtidigt som det skulle öppna ett rikt verksamhetsfält och ge möjlighet till utkomst för ett flertal kvinnor. Det kunde också bli början att samla till en egen ladugård, ett eget jordbruk och därmed ett eget hem. Ty man kan inte komma ifrån den tanken, att för dem, som arbeta med jordbruk och vad därmed sammanhänger, skall där också mer och mer beredas möjligheter till en självständig ställning.

Men då man talar om kvinnornas möjligheter som jordbrukare, måste man också beröra den frågan om jordbruk bär sig. Det or-

das så mycket om, att jordbruk inte lönar sig, och skall man nu råda kvinnorna att ge sig in på ett område, som överhuvud taget inte kan bära sig. Är det verkligen så att vårt svenska jordbruk inte har någon annan möjlighet att gå ihop än att antingen betala så gott som svältlöner eller också att uppehållas av statens hjälp för att sedan under krigstider göra återtjänst? Det vore ju ett dystert framtidsperspektiv för den s. k. modernäringen. Men det kanske inte är fullt så mörkt. Först och främst är det väl alldeles naturligt, att jordbruket lika väl som alla andra näringsgrenar måste lida av kristidens efterverkningar, av valutaförhållanden och det allmänna världsläget. Dessutom hämnar sig även här spekulationerna under kristiden. Vi ha ännu inte kommit in i normala tider, och vi jordbrukare måste, som andra, finna oss i förluster under övergångsperioden. Men även om man således kan hoppas på bättre tider, får man inte på den grund förbise de svårigheter jordbruket har att kämpa med. Det är alldeles påtagligt, att jordbrukets produkter betinga för låga priser i förhållande till produktionskostnaderna. Sedan är frågan, hur detta skall avhjälpas, om man vill pressa ner produktionspriset eller höja realisationspriset. Lyckligast är naturligtvis, om man i avseende på realisationspriset kan finna en lösning, som ger pro-

ducenterna större inkomst, utan att den stora allmänheten därigenom blir orättvist lidande, d. v. s. att levnadskostnaderna ökas. — Skall en sådan utväg vara möjlig, måste den ökade vinsten för producenterna uppstå genom att omkostnaderna för och organisationen av försäljningen nedbringas. Finns då en sådan möjlighet? Säkerligen. Det gäller endast att utfinna bästa sättet för att komma åt den vinsten.

Vad det åter beträffar att förvaltningskostnaderna för jordbruket måste nedbringas, så är det alldeles riktigt, men det ska inte bestå i att ge lantarbetarna löner nätt och jämnt över existensminimum, man måste i stället omorganisera förvaltningen inom jordbruket. Och därmed äro vi inne på själva jordfrågan. Det är nog så, att de mindre och medelstora gårdarna bära sig bättre — även om alla jordbrukare jämra sig — än de mycket stora, förutsatt att de inte ha skog. Och det beror mycket på de dryga förvaltningskostnader, som de stora gårdarna ha. Jordbruket bär inte en stab av tjänstemän och en ägare, som inte själv förvaltar sin gård. Vill man ha någon som sköter ens plats — vilket kan vara tvi-velaktigt, om man har rätt till — får man också avstå lönen. Storbruk måste vi ha, men inte större än att vi kunna sköta dem. Enligt den principen skulle man inte kunna ha så stora gårdar som nu och inte många gårdar

samlade på en hand. Detta blir en given följd, säkerligen till jordbrukets fromma. Och så löser sig jordfrågan på ett naturligt sätt, jord blir tillgänglig och fördelad på flera händer.

Då jag nu sagt, att jordbruk är ett yrke, där kvinnorna ha möjlighet att skapa sig en framtid, så är detta inte uteslutande med tanke på det rent praktiska området. Det är ju så, att då vi kvinnor ge oss ut på samhällets olika arbetsplatser, så är det inte bara för att tävla med männen om levebrödet eller för att upprepa männen, vi vilja också göra en självständig insats. Då vi nu ha givit oss in i jordbruket under en tid, då det allmänt ropas på, att jordbruket inte bär sig, och det ropas på jordfrågans lösning, så måste vi också försöka att i vår gärning lägga in vår syn på dessa frågor.

Då vi bilda oss vår uppfattning härom, måste vi först göra oss väl förtrogna med de praktiska och ekonomiska synpunkterna. Annars kunna vi ingenting uträtta. Men ha vi gjort det, ska vi också skärskåda jordfrågan från samhällets synpunkt, och då tål det att tänka på huruvida en jordbrukares utbildning enbart bör bestå i kunskaper om åkerbruk och boskapsskötsel och dess ekonomi, eller om där inte också fordras kännedom om det sociala och moraliska ansvar, som ligger i att vara arbetsgivare, jordbrukare och jordägare.

Ty jordfrågan kan aldrig få en tillfredsställande lösning, förrän en annan rättsåskådning gör sig gällande i avseende på äganderätten till jorden, där ansvarskänslan gent emot samhället blir det främsta. Om vi kvinnor i någon mån kunde försöka bidra till en sådan lösning, då hade vi också fullgjort vårt tunga dagsverke som jordbrukare.

oo

Något om det sociala arbetsområdet och om en av vägarna dit

Av Gertrud af Klintberg

Att här komma med några statistiska uppgifter är knappast möjligt. Inom de flesta områden, som man brukar räkna till de sociala, pågår emellertid för närvarande en mer eller mindre kraftig utveckling. Så t. ex. förutsätter den nya fattigvårdslagen av 1918 ett individuellt arbete, i vilket genom undersökning, målmedveten planläggning av framlagda förslag samt tillsyn av de vårdbehövande sättes stora fordringar på de anställda arbetskrafterna, men som också öppnar helt andra möjligheter än förr att få det onda avhjälpt. En följd av utvecklingen är, att det blivit större möjligheter än som förr fanns för verkligt kunniga och för arbetet utbildade kvinnliga krafter att här göra en insats.

När vi få den nya lösdrivarelagstiftning, som är under utarbetning, kommer här att ställas liknande krav.

Inom barnavården vill man numera på allt sätt tillvarataga barnens rätt, och för de ogifta

mödrarnas barn har man fått en ny institution härför i de s. k. Barnavårdsmännen. Stockholm har för närvarande under Barnavårdsnämnden anställda 36 barnavårdsmän — de flesta av dessa äro kvinnor, och uppgiften lämpar sig nog även bäst för den kvinnliga arbetskraften, om den blott är duktig och kunnig.

På hälsovårdens område får man allt mer upp ögonen för det sociala arbetets betydelse, och vi ha redan där dispensärer samt vid sjukhusen kuratorer för att tillgodose såväl fysiska som psykiska hjälpbehov. Vidare ha vi under Hälsovårdsnämnden Fosterbarnsinspektionen och Bostadsinspektionen, som båda kräva högt kvalificerad kvinnlig arbetskraft — detsamma kan sägas om arbetet inom nykterhetsnämnderna.

Vid arbetsförmedling samt för det sociala arbetet inom handel och industri, å intressekontor, som fabrikskonsulenter eller som socialsekreterare, har man även användning för kvinnor med god utbildning för vederbörande arbetsgren.

Inom sjukvården samt vid fattigvårds- och barnavårdsanstalter finnes, som bekant, stor användning för kvinnliga arbetskrafter, men jag skall ej i detta sammanhang beröra någotdera arbetsområdet.

För de flesta av förut omnämnda arbetsområden äro ej särskilda kompetensfordringar an-

givna. Ett gemensamt krav kan dock ställas å alla, som söka sig till det sociala arbetet, och det är, att de skaffa sig grundliga insikter och kunskaper.

En institution, som torde vara särskilt väl ägnad att ge en sådan utbildning, är det jämförelsevis nya *Institutet för socialpolitisk och kommunal utbildning och forskning*, i dagligt tal kallat *Social-politiska institutet* eller ändå kortare *Socialinstitutet*. Institutet, som fått en utmärkt lokal i gamla polishuset, Myntgatan 4, Stockholm, har till uppgift att ge utbildning av högskolemässig natur för tjänster inom den sociala och kommunala förvaltningen.

För arbete å förut omnämnda och andra liknande områden är institutets utbildning avsedd att lägga en fast, huvudsakligen teoretisk, grundval, på vilken man sedan kan bygga vidare. Det är öppet för en var, som »finnes äga tillräcklig underbyggnad och mogenhet för att kunna tillgodogöra sig undervisningen». De unga, som ej ännu valt leynadsbana, kunna, genom att delta i demonstrationer och övningar å institutets praktiska avdelning, få en överblick över det sociala arbetet, som gör valet lättare för dem. Men det är ej endast de unga krafterna, som kunna ha nytta av en kurs vid institutet. Många, som varit ute i arbetet — kanske rätt så länge — som lärare, som journalister, som sjuksköterskor eller i någon av de

förutnämnda sociala befattningarna, kunna känna behov av att göra ett avbrott i arbetet för att fördjupa sina insikter, jämföra sina erfarenheter med andras och vinna nya.

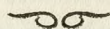
För en och annan av dessa går det kanske att börja med litet trögt med den läsning, som kräves, men man vänjer sig snart och återvänder efter slutad kurs med vidgad syn, gladdare arbetshåg och större befordringsutsikter. Undervisningen meddelas genom föreläsningar, seminarier, demonstrationer och övningar och förutsätter även en god del självstudier. Föreläsningarna äro så lagda, att samtliga, som ingå i någon av de alternativa 3 huvudexamina, den socialpolitiska, den kommunala eller examen i samhällskunskap, kunna bevistas under 1 läsår. Tiden för tentamina bestämmes individuellt och kan utsträckas över längre tid än ett år. Efter den slutliga examen erhålles institutets diplom.

Årsavgiften är 300 kr. och examensavgift 50 kr. Elev, som efter första året önskar stå kvar vid institutet för examens avläggande, behöver endast betala 10 kr. pr termin. Institutet är i mån av utrymme öppet även för åhörare, som mot erläggande av viss avgift kunna åhöra en eller flera föreläsningsserier.

Centralförbundet för socialt arbete har inom samma lokal ett rikhaltigt bibliotek, som står

till elevernas förfogande för såväl läsning på stället som för hemlån.

De flesta, som söka sig in vid Social-politiska institutet, göra det naturligen för att höja sin kompetens och få en befattning eller vinna befordran, men om än de praktiska motiven äro övervägande, finnes det helt visst hos alla ideella syften därjämte. Man vill vidga sin blick och sin förståelse av livet och människorna, och man vill vinna ökade möjligheter för att med sitt arbete göra en god insats. Det är en glädje att konstatera, att den anda, som hittills varit rådande vid Social-politiska institutet, och det sätt, på vilket arbetet där bedrivs, lova gott för framtiden och sålunda, som professorskan A. M. Holmgren uttryckt det, äro »Ett gott tidens tecken».

Några synpunkter på kontoristyrket just nu

Av *Edith Lindblom*

Ordf. i Kvinnliga Kontorist- & Expeditföreningen

Då det är allmänt bekant hur överbefolkad kontorsbanan är, behöver jag icke uppehålla mig därvid, utan vill i stället lämna litet upplysningar om, vad vi inom kåren anse orsakerna därtill vara samt om förutsättningarna i allmänhet för att skapa sig en ställning där. Att f. n. verklig nöd råder, bland såväl manliga som kvinnliga äldre kontorister, är ett faktum.

Jag vill då först gå något tillbaka.

Kontorister och affärsanställda ha icke förrän på senare tider räknats som *kår* i Sverige. Förhållandena voro förr sådana, att de flesta inom handeln anställda så småningom avancerade till affärsinnehavare eller till de högsta förtroendeposterna inom kontoren, och det var endast ett fåtal, som hela sitt liv stannade i beroende ställning. Men genom industriens utveckling och de stora varuhusens tillkomst blir de beroendes antal allt flera, och utvecklingen synes fortfarande gå i denna riktning. Förr voro

männen allenahärskande på detta område, men under de senaste 60 åren har kvinnan allt starkare upptagit konkurrensen. Det är ej längre tid hon varit med här, så underligt det än nu kan synas. En stor del, man kan nästan säga allt, kontorsarbete är ju särskilt lämpligt för kvinnokrafter, och följderna har också blivit, att det stora flertalet av den i städerna uppväxande kvinnliga ungdomen söker sig dit. Först i början, då kvinnorna endast fingo tillträde till de underordnade platserna, besattes dessa i de flesta fall av familjeflickor, som arbetade för en liten lön, lagom till nålpenningar, och vilka övergävo arbetet ganska snart för det egna hemmet. Härigenom blev omsättningen på arbetskraft rätt stor. Det var ej heller många, som hade förutsättningar att kunna utföra kontorsarbete. Nu däremot, då folkundervisningen gjort stora framsteg och det ekonomiska välståndet, särskilt inom arbetarklassen, är ett helt annat än förr, kunna allt flera familjer kosta på sina flickor något studier. Hemarbetets modernisering gör allt flera kvinnokrafter fria och då på de allra senaste åren, inom detta område kanske mer än på andra, den gifta kvinnan mer och mer stannar kvar i förvärvsarbetet, har till slut kontorsbanan blivit överbefolkad. Särskilt gör sig detta märkbart nu, under depressionstiden, men vi ha nog detta faktum att räkna med även för framtiden, ty de

moderna kontorsmaskinerna decimera alltmer redan befintlig personal. Att leda utvecklingen tillbaka lär väl ingen kunna åtaga sig, men vi få försöka att leda den i lämpliga banor.

Vad fordras då speciellt för kontorsbanan?

Jo, en grundlig teoretisk utbildning i allt vad som rör handel och kontorsarbete, såsom: modersmålet, välskrivning, matematik, bokföring, handels- och växellära, stenografi, maskinskrivning, varukännedom o. s. v. samt först och främst språkkunskaper, om man skall kunna komma någonstans. (Inom parentes vill jag här säga, att välskrivning är en sak, som ungdomen bör lägga mer akt vid. Man ser sällan nu en vacker stil, och det skylles på att stenografien förstör handstilen. Därtill vill jag genmäla, att en vacker handstil ger även ett tydligt och vackert stenogram, där svårigheten att tyda sina egna tecken ej är så stor, som nu ofta är fallet. Dessutom är den moderna bokföringen mycket förlagd till kort, vilkas begränsade utrymme fordrar en fin piktur.)

Det går absolut ej nu, som så många tro, att efter genomgångna 16 kurser i folkskolan och en kurs i maskinskrivning kunna bereda sig en utkomst på kontorsbanan. Det *kan* gå, men då fordras ett energiskt efterarbete med kvällslektioner i språk och allmänbildning, och det är ej många, som ha krafter eller förmåga därtill. Men, invänder någon, det finns ju inom de stora

kontoren en hel massa arbete, som ej fordrar dessa kunskaper! Ja, det finns, och specialiseringen i detta hänseende blir allt större, men dessa platser avlönas lågt och böra anses som gradpassering, ty ingen bör tro, att hon direkt från handelsskolan kan utföra ett självständigt arbete på kontoret. Praktiken tager sina år även. Men finnes kunskaperna från början, så kan man sedan avancera allt efter fallenhet, förmåga och — tur, men avancement blir det, vilket är uteslutet för de okunniga. Jag vet exempel, där flickor suttit som maskinskrivare i 10—12 år, kommit upp till en lön av c:a 200 kr. pr månad och sedan fått avsked. Firman anser sig icke kunna betala mer för denna funktion, de känna kanske ett visst ansvar för framtiden, om de skulle behålla henne längre. Efter en mer eller mindre verklig förevändning erhåller hon sitt avsked och är efter en tid ersatt med en ungdom, som får halva beloppet i lön. Det är sedan nästan omöjligt för henne att få en kontorsplats, som hon kan livnära sig på. Det vanligaste är även, att hon förut haft föräldrahemmet att stödja sig till, men nu kanske har en mor eller far att försörja i stället. Då få de bittert ångra, att de försuttit tiden, ty att då kasta om till annat yrke är ej så lätt. Jag vill i detta sammanhang nämna, att en arbetslös kontorist är *gammal*, när han eller hon närmar sig 40-talet, och hänföres till »de äldre».

som äro svåra att placera. De må sedan ha hur fina referenser och goda kunskaper som helst, så är det dock sällsynt nu, att de kunna vinna ny anställning. Detta sammanhänger naturligtvis därmed, att pensionsfrågan inom handelsvärlden icke är ordnad.

Därför varnar jag alla unga att okritiskt kasta sig in på denna bana, bara för att den anses *finare* än annat arbete, utan var och en bör bereda sig så, att hon där kan finna sin utkomst.

Jag kommer då till skolfrågan.

I mitt inlägg förra gången begick jag ett misstag, som jag i dag är glad att få rätta. Enligt den uppgift jag fått skulle från folkskolans handelslinje mellan 6 och 700 elever utexamineras i vår. Denna siffra anger *hela* elevantalet, varav endast c:a 200 bli färdiga, därav c:a 125 flickor. Misstaget berodde även på att jag i tankarna förväxlade *Folkskolans högre avdelning* (handelsbetonade) och *Stockholms stads högre folkskola för handelsundervisning*, vilket ju är ganska lätt, och anser jag det synnerligen olämpligt, att staden har så lika benämning på skolor av så vitt skild karaktär. Om man säger, att en flicka har gått igenom *Folkskolans högre avdelning* eller *Stockholms stads högre folkskola*, kommer ingen affärsman ännu på många år att kunna skilja därpå, och däri ligger en fara. Den *Högre folkskolan för handelsunder-*

visning, med 2- eller 3-årig kurs, ger just den teoretiska utbildning, som vi inom kåren väntat på och önskat i många år. Efter den kunna eleverna i praktiken själva specialisera sig på olika områden, ty de ha en god grund, men då bör denna linje inom folkskolan vara ensam om att utbilda till handelsyrket och ej ha en skenkonkurrent i 8:e klassen, där eleverna endast helt flyktigt, under endast 1 år, och av den vanliga lärarpersonalen, få litet undervisning i till handeln hörande ämnen, jämsides med övriga allmänna läroämnen. Där ligger faran, ty erfarenheten visar, att även större delen av de från 8:e klassen utexaminerade flickorna utan vidare studier söka sig till kontoren. De gå igenom en maskinskrivningskurs och kanske även en liten privat handelsskola på några månader och tro sig sedan färdiga. Det är i de flesta fall dessa, som sedan få sitta vid »kinesarbetet», de komma knappast till existensminimum i lön och bilda så småningom ett verkligt proletariat. De förstöra även lönerna för de kvalificerade, ty det vanliga svaret från chefens sida vid en löneuppgörelse är: »Jag får så många jag vill för den lönen». Hur »de många» sen utföra arbetet är en senare fråga.

Vore handelsundervisningen inom folkskolan verkligen begränsad till *en* avdelning, då skulle affärsmännen snart inse fördelen av att taga sin personal därifrån och de många små privata

skolorna, varav nya alltjämt uppstå, så småningom försvinna. Vid denna linje kunde då, i händelse av överproduktion, undervisningen under ett eller flera år begränsas. F. n. lyder stadgarna om inträde sålunda: »Samtliga sökande skola avlägga inträdesprov, men till den 2-åriga linjen lämnas tillträde åt *alla* sökande, som icke enligt provens resultat och vitsorden från folkskolan visa sig sakna förutsättningar för att följa undervisningen.»

En begränsning har det senaste året företagits, men borde ytterligare skärpas nu, i synnerhet beträffande flickorna. För alla andra banor och yrken regleras utbildningen efter tillgång på arbete, endast till affärsvärlden få hur många som helst tillträde.

Som nu är förhållandet, med trängsel på alla banor, komma helt säkert många även från Kommunala Mellanskolan att söka vinna anställning på affärskontoren. Det står nämligen bl. a. i »Råd och anvisningar till skolungdomen, rörande den fortsatta utbildningen» (Flickor, 1923), beträffande utsikterna för vinnande av anställning efter examen från denna skola, följande:

»Denna examen berättigar till:

2) inträde på vissa tjänstemannabanor (i allmänhet dock efter särskilda utbildningskurser),

nämligen vid kommunikationsverken, vattenfallsverket, tullverket och riksbanken.

Beaktas bör emellertid, att utbildningen efter realskolexamen i många fall är dyrbar och att trängseln på de ovan nämnda levnadsbanorna är betydlig, särskilt genom konkurrensen från dem, som avlagt studentexamen. Vissa verk, såsom t. ex. kommunikationsverken, hava redan nu sitt behov av personal för ifrågavarande tjänstemannabefattningar fyllt för flera år framåt, varför större utsikt att efter avlagd realskolexamen vinna inträde vid sådana verk för närvarande ej förefinnes. Realskolexamen medför emellertid genom den därmed följande kompetensens mångsidighet den fördelen, *att man har tillfälle att försöka flera vägar, ifall den väg man först tänkt sig skulle befinnas stängd.* Däremot giver den i allmänhet icke en avslutad utbildning för någon viss bana.»

Det är att antaga, att många elever, som efter avlagd realskolexamen sålunda icke kunna erhålla en tänkt tjänstemannautbildning för anställning i något av ovannämnda verk, direkt söka sig till kontorsbanan. Detta avrådes bestämt, utan böra såväl dessa som även de från flickskolornas 8:e klass utexaminerade först genomgå en kurs i högre handelsskola. De, som ha särskilt goda anlag för språk, kunna möjligen specialisera sig på detta, jämte stenografi därå och maskinskrivning, då ju de större kon-

toren ha särskilda korrespondenter, men f. n. bör en kontorist helst kunna allting, från kuvertskrivning till bokslut.

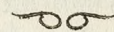
Jag har uppehållit mig så länge vid folkskolan, men erfarenheten har visat, att det är just därifrån de flesta komma till kåren, och folkskolan utvecklar sig ju allt mer till bottenskola. De som erhållit sin utbildning vid Schartau eller Stockholms Handelshögskola, ha alla förutsättningar, här nämnda. Bland folkskolans utbildningskurser saknar man emellertid en skola för expediter. Den skolan skulle utgöra en avdelning i Högre folkskolan för handelsundervisning, där försäljningskonst, varukännedom, skyltning o. s. v. skulle ingå som läroämnen, förutom matematik, språk och bokföring. Försäljning är en verklig konst, som ju bäst läres i praktiken, men därmed sammanhänger så mycket som kan läras teoretiskt, att en sådan skola är mycket önskvärd. Expeditens arbete skulle därigenom komma på ett högre plan och bliva mera begärligt. På den banan kan en individuell begåvning på ett helt annat sätt komma till sin rätt och giva sin innehavare långt bättre ekonomiska fördelar än någonsin kontoristen uppnår. På den vägen skola våra kvinnliga handelsresande uppfostras, ett fack, som männen ännu nästan ensamma behärska, men som utmärkt bör lämpa sig för kvinnor med fallenhet därför. På den vägen blir man

»sin egen», och jag hoppas och förordar, att kvinnorna mera intensivt skola arbeta på att vinna självständig verksamhet.

Vinnande av anställning på kontorsbanan har hittills skett dels genom annonsering, dels genom de privata platsförmedlingsbyråerna. För att befria medlemmarna från de höga inskrivnings- och provisionsavgifter, som dessa sistnämnda betinga sig, ha de större kontoristföreningarna i Stockholm, såväl manliga som kvinnliga, tillsammans bildat och upprätthålla fortfarande *Kontorens Platsförmedling*, som avgiftsfritt, för medlemmar av därtill anslutna föreningar, förmedlar platser. Den har sedan starten 1918 tillvunnit sig stort förtroende och arbetar med alltjämt stigande, gott resultat. Följande kontorist- och kamratföreningar i Stockholm äro anslutna: Sveriges Kontoristförening, Mercurie-Schartauanerna, Kvinnl. Kontorist- och Expeditföreningen, Pålmaniterna, Handelsskolekamraterna. De unga ha sålunda tillfälle att begagna sig av denna platsförmedling genom att söka inträde i någon av nämnda föreningar.

Till slut, gå ej in på kontorsbanan utan verkliga kunskaper, var ej rädd för att bli skickad från det ena arbetet till det andra i början, det giver endast erfarenhet! Affärslivet ger de stora möjligheterna, men också de stora missräkningarna. Ingen stadgad garanti finnes för

ålderdomen, varken bestämd uppsägningstid, sjukersättning eller pension, så det har sina konsekvenser att gå dit, vilket många äldre fått erfara i dessa tider. Nu är kåren dock så stor, att den kan börja arbeta på att få dessa förhållanden ordnade. Om solidaritetskänslan för kåren som sådan funnes hos de unga, när de begynna sin verksamhet där, skulle mycket vara vunnet. Vilka vägar, som komma att väljas för ernåendet av dessa mål, får väl framtiden utvisa, nu vilja de flesta göra det i samförståndets tecken till hela affärslivets fromma.

Journalistiken som kvinnligt yrke

Av Märta Lindqvist

Fil. mag. Medarbetare i Svenska Dagbladet

Det är ej min avsikt att framställa journalistiken som ett arbetsfält, som endast ligger och väntar på kvinnlig arbetskraft. Sådant är nämligen ej förhållandet. Men om det gäller att peka på yrken, där man ej kan tala om överbefolkning av kvinnlig arbetskraft, måste dock journalistiken för konsekvensens skull medtagas, då kvinnliga journalister här i landet knappast torde uppgå till ens ett 50-tal, givetvis beroende på att tidningsmannakåren i sin helhet är så pass liten.

Man kan näppeligen jämföra journalistiken med något annat yrke. Hela dess art gör, att den intar en plats för sig själv, både vad angår arbetsuppgifter, tidsförhållanden, löner m. m. Fordringarna på en journalist äro likaså av helt annat slag än i andra yrken.

För det första finns det ingen specialutbildning för journalister, inga kurser, inga högskolor eller något i den vägen. Utbildningsskolor för journalister lära finnas på ett par håll i utlandet, men jag tror för min del, att tanken är

dödfödd; detta yrke kan ej läras teoretiskt, det måste inhämtas i praktiken, och det går endast för sig på en tidningsredaktion. Yrket är sin egen skola.

icke heller imponerar en flott universitetsexamen det minsta på en tidningsredaktör, såvida det ej är fråga om språkexamina. Då blir det ett annat förhållande. Jag kan med bestämdhet påstå, att en kvinnlig aspirant på en plats i en huvudstadstidning eller någon större svensk tidning över huvud taget icke har något som helst hopp om att erhålla en sådan, därest hon ej behärskar minst två, helst alla tre världsspråken så pass, att hon utan vidare kan sättas på en intervju med en utlänning om ungefär vad som helst mellan himmel och jord: politik, sociala frågor, teater, litteratur, konst, musik m. m. Intervjuer ha ju numer kommit att spela en ofantlig roll i tidningsmaterialet och utländska intervjuer icke minst, då ju förhållandena gjort, att mer eller mindre notabla utlänningar i allt större antal besöka vårt land. Och intervjun är ett arbete, som nog av flere skäl torde lämpa sig särskilt väl för kvinnliga journalister.

På tal om språkkunskaper bör jag naturligtvis även ingå på de stilistiska fordringar, som ställas, icke bara på kvinnliga utan på journalister i allmänhet. Först och främst måste journalisten naturligtvis kunna »skriva svenska».

Men i detta sammanhang vill jag på det kraftigaste understryka, att stort A i svenska studentskrivningen *icke* på något vis är en garanti för att man skall kunna skriva i en tidning. Tidningssvenskan är en sak för sig, därom ha många småningom blivit övertygade, som fått pröva på saken, och det finns faktiska och talande exempel på filosofie doktorer, som skrivit långa och lärda avhandlingar, men blivit bet på formuleringen av den enklaste lilla tidningsnotis, för att ej tala om rubriksättning.

På senare tider ha, som alla torde veta, intresset för sådana frågor, som beröra hus och hem, fått ett allt större utrymme sig tillmätt i tidningarnas spalter. Det är en företeelse, som kan bli av lång livslängd, den kanske också blir hastigt övergående — det är en sak som ingen kan förutsäga. Hur som helst, just i detta nu äro dessa frågor av yttersta aktualitet, och det blir därför naturligtvis ett plus i den kvinnliga journalistens meritlista, om hon hyser personligt intresse därför, är hemma däri och kan göra sin insats på nämnda gebiet i sin tidning.

Vad jag nu talat om har gällt specialfordringar på kvinnliga journalister. Men därjämte kunna uppställas åtskilliga av mera allmän art, vilka likväl äro av fundamental natur. Jag skall beröra dem i största korthet och vill först uppräknat dem. De äro: receptivitet, rapphet, precision, gott omdöme och god hälsa.

Med receptivitet menar jag snabb uppfattning av allt vad journalisten kommer i beröring med — människor, sakförhållanden, uppgifter och fakta, som lämnas henne. Med den frenetiska fart i tempot, som utmärker tidningsmannens yrke, duger det ej att vara trög i vändningarna utan att snabbt mottaga och snabbt omsätta. Rappheten gäller ej bara den raska uppfattningen, utan först och främst det rent yttre arbetet. Den kvinnliga journalisten måste vara en snabb skribent, som ej behöver sitta och mödosamt tänka ut meningarna, vända och vrida på uttrycken, utan som hastigt kastar ned intryck och fakta. Exakthet och precision i arbetet äro, som envar torde begripa, absolut oeftergivliga villkor i detta yrke. God smak och gott omdöme måste den kvinnliga journalisten ävenledes besitta, ty uppgifternas art ställer mången gång hennes personliga takt och klokhet på ytterst hårda prov, och misstag kunna straffa sig dyrt.

Över huvud taget torde det framgå av vad jag nu sagt, att ju rikare och djupare allmänbildning — i detta ords bästa bemärkelse — en kvinnlig journalist besitter, desto bättre blir hon i stånd att klara sitt yrkes många blindskär. Inom journalistiken laborerar man ju aldrig med ett enstaka specialfack, utan för journalisten gäller den gamla satsen, att intet mänskligt får vara honom främmande. Ju mer

kunskap den kvinnliga journalisten därför äger om den värld, som rör sig omkring henne, ju rikare livserfarenhet hon tillägnat sig, ju mer hon är i stånd att med saklighet och auktoritet uttala sig om och värdesätta saker och ting, som hon har att skriva om, dess mer förmår hon göra sig gällande. Måhända förefaller allt detta något abstrakt, men just på grund av att yrket icke uppställer utbildnings- och liknande krav på sina utövare, bli fordringarna på journalistens inre personliga egenskaper så mycket tyngre vägande.

Jag nämnde nyss god hälsa. Det är sannerligen ej det obetydligaste kravet. Journalistyrket är, som de flesta torde veta, ett ytterligt påfrestande yrke. Det medför i stor utsträckning nattarbete, nervspänning och ansträngningar av alla slag. Har man ej en verkligt sund och god hälsa samt lider brist på allt vad nerver heter, bör man ej tänka på denna bana. Här är det ju ej så som i andra yrken, att man, när man efter ett visst antal timmar slutar arbetet fram på middagen, sedan går hem och rår sig själv för återstoden av dagen. Utan här får man vara tacksam, om man hinner hem eller ut ett tag för att få sig litet middag i största fart, och sedan har man att rusa tillbaka till redaktionen eller ut på uppdrag, alltid i form, alltid arbetsför, »alltid redo», som det plägar heta bland scouterna. Åtta timmars arbetsdag

vet man ej vad det vill säga i detta arbete. Kvällsarbetet — jag talar nu om de stora morgontidningarna i huvudstaden, som jag bäst känner till — kan pågå både till 11 och 12 och 1 på natten och ännu längre, om det vill sig illa, och följande morgon är man i selen mellan 10 och 11 igen. Och privatmänniska kan journalisten aldrig vara. Han kan praktiskt taget aldrig antaga en middagsbjudning till påföljande vecka, ty han vet aldrig, om han den dagen finns på ort och ställe, eller om han sitter i Rom eller på Kebnekajses topp för sin tidnings räkning. Detta är de stora överraskningarnas yrke.

Vad angår möjligheterna att komma in i yrket, äro de för närvarande ganska små, det är trångt på banan över huvud taget. Eller, rättare sagt, det är kanske ej så svårt att komma in på banan, men det är svårt att hålla sig kvar där på grund av vad jag här ovan antytt om de svårigheter yrket erbjuder av olika slag, vilka i regel göra, att de unga damer, som då och då försöka sig på detsamma, snart nog rymma fältet.

Vad först huvudstadspressen angår, finns där i skrivande stund så gott som ingen tillgång på platser. Det bästa och vanligaste tillvägagångssättet för en oprövad kraft att komma in där brukar vara att på våren, då semesterledigheterna börja, försöka komma in som s. k. vo-

lontär vid någon tidningsredaktion. Det innebär, att man för en mycket liten lön eller ingen lön alls får utföra alla tänkbara småuppdrag, göra översättningar ur utländska tidningar, redigera ut och rubricera byråtelegram, åtaga sig små obetydliga uppdrag utomhus etc. Det är inte roligt eller spännande, men det är nyttigt, och klarar man dylikt bra och visar håg och falienhet för yrket, kan det i lyckliga fall hända, att man tills vidare får stanna kvar och i en framtid blir fast medarbetare. Det har gått så åtskilliga gånger förr, och det kan gå så ännu, ehuru utsikterna nu äro mindre till följd av en starkare tillströmning till banan.

I landsortspressen lär tillgången på platser icke heller vara lysande. Men så mycket är visst, att för tidningsmannen liksom för skådespelaren är landsorten den bästa skolan. Kan man på ett eller annat sätt erhålla plats vid någon av våra större landsortstidningar, är mycket vunnet — även här bör semestertiden vara den lämpligaste att göra eventuella försök. Och från landsortspressen brukar det ofta gå ganska lätt att komma över till huvudstadspressen; många av våra skickligaste tidningsmän i den senare ha genomgått landsortspressens skola någon gång i tiden och aldrig haft tillfälle att ångra det.

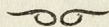
Som så kallade telefonmottagare användas ofta vid huvudstadstidningarna och även i

landsortspressen kvinnliga krafter. Dessa damer ha emellertid så pass sträng sysselsättning, att de vanligen aldrig hinna med eller komma åt att arbeta som vanliga journalister eller reporters. Fordringarna på telefonmottagarna äro ganska stora. De skola vara fullgoda stenografer och dito maskinskrivare — det sistnämnda är ej det minst viktiga, ty ofta nog inkomma telefonmeddelandena från landsort och grannländer så sent på natten, att de i flygande fläng måste nedskrivas för att hinna sättas i tid. Vidare måste telefonmottagarna äga en rik fond av allmänbildning och noga följa allt som händer och sker för att dymedelst kunna vara inne i saker och ting, som intelefoneras. Det är härvidlag knappast tillfyllest med en vanlig kontorsstenografs kunskaper — om t. ex. Köpenhamn telefonerar in en debatt i folketinget och det hörs illa i telefonen, kunna namn och fakta lätt missuppfattas av en person, som ej det minsta känner till vad saken rör sig om. Goda kvinnliga telefonmottagare betalas ganska väl.

Apropos lönerna kan jag endast säga, att de variera i hög grad på olika tidningar, och att de självfallet rättas efter vederbörandes prestationsförmåga. Från att tidigare i genomsnitt ha varit ganska låga ha journalistlönerna emellertid på senare åren avsevärt höjts över hela linjen. Och glädjande nog är i allmänhet det för-

hållandet rådande, att en skicklig kvinnlig reporter avlönas efter samma principer som en manlig dito.

Till slut vill jag, som motvikt mot de många kanhända nedslående uppgifter jag måst lämna om journalistyrket i Sverige just nu, tillägga ett par ord om dess ljusa sidor. Det är, som jag ovan sagt, de stora överraskningarnas yrke, och just i detta ligger dess tjusning. Det är ett yrke, som erbjuder oavlätlig omväxling, som icke äger två dagar lika, som ständigt för sina utövare i kontakt med nya människor, nya företeelser, öppnar för dem områden, dem de eljest aldrig skulle kommit i beröring med, och som i denna växlingsrikedom äger en stimulans, som tusenfalt uppväger dess många mödor och besvär. För den, som passar för det, som kan ge sig hän åt det med hela sin varelse och gå helt upp i dess ständigt skiftande karaktär, blir journalistyrket det mest fascinerande yrke som tänkas kan, en kedja av upplevelser, rika intryck och vackra minnen.

S ö m n a d s y r k e t

Av fru Sigröd Qvarnström

Det kvinnliga sömnadsyrket, som först på de senare åren fått utbildningsanstalter, är ett arbetsområde, som alldeles särskilt är ett kvinnoyrke, och kvinnorna hava också utövat det sedan urminnes tider.

Vanligtvis syddes förr allt, som behövdes för hemmet och dess medlemmar, av hemmets kvinnliga arbetskrafter, men dessutom funnos särskilda yrkesutövare, de s. k. symamsellerna. Dessa hade ej som sina manliga kolleger en bestämd utbildningstid inom yrket, utan denna var längre eller kortare alltefter godtycke. Ända till de senare åren ansågs en 3-månaders kurs hos en klädningssömmerska vara en rätt god utbildning till självständigt utövande av det yrket. Resultatet blev i de flesta fall mer eller mindre användbara kläder för dem, som läto sy hos en sådan nyetablerad sömmerska.

Det är ju klart, att ett yrke, som ej ansågs fordra längre utbildningstid och vars utövare ej genom ett utmärkt arbetsresultat kunde skaffa sig aktning och förtroende för sitt ar-

bete, även i ekonomiskt hänseende skulle ställa sig ogynnsamt. Lång arbetstid och liten betalning hava också varit de flesta sömmerskors lott ända till de senare åren.

Över huvud taget kan man säga, att det kvinnliga sömnadsyrket stått lågt utom i ett och annat lysande undantagsfall. I Stockholm hava vi att anteckna en banbrytare, Augusta Lundin, som den 2 april 1867 började sin syateljé och genom sin geniala förmåga inom klädsömnadsyrket där gjort en stor insats. Från hennes syateljé hava sedermera flera av våra stora syateljéer i Stockholm vuxit fram.

År 1912 utgör ett märkesår för sömnadsyrkets utveckling, ty då startades Stockholms stads lärlingsskola i klädsömnad för ateljésömmerskor, vilken året därpå följdes av verkstads- och lärlingsskolan för hemsömmerskor och år 1922 av verkstads- och lärlingsskolan för hattmodister. Dessa skolor äro 2-åriga och avgiftsfria. Inträdesfordringarna äro: att hava fyllt 15 år, gått igenom folkskolan samt äga anlag för sömnadsyrket. Utom dessa skolor finnas påbyggnader i form av ämneskurser, nämligen yrkesskolans ämneskurs i »Finare klädningsgarneringar» och yrkesskolans ämneskurs i »Uppsättning» för liv-, ärm- och kjolsömmerskor. Dessa båda sistnämnda kurser äro aftonkurser med en längd av 20 veckor och 4 timmar i veckan. De duktigaste och mest målmedvetna av

lärlingsskolornas elever fortsätta i dessa kurser. Ämneskurserna kosta 10 kr pr kurs, och inträdesfordringarna äro: att hava fyllt 17 år och hava arbetat minst 2 år i yrket.

År 1912 började även Sällskapet för folkundervisningens befrämjande sin yrkesskola i klädsömnad, som dock nu upphört. Samma år startade Stockholms Tillskärar-Akademi, som utbildar tillskärare på sömnadens olika områden, samt Stockholms tillskärarskola.

På hösten 1917 började Fredrika-Bremer-Förbundet sin skola för kvinnlig yrkesutbildning, särskilt med tanke på flickor, som genomgått elementarskola och hade håg för sömnad. Härigenom ville Fredrika-Bremer-Förbundet skapa ett nytt arbetsområde för de bildade kvinnorna och genom dem än mer höja sömnadsyrket.

Fredrika-Bremer-Förbundets skola har en lägre och en högre kurs. Den *lägre kursen* är 2-årig och ungefär lika ordnad som Stockholms stads verkstads- och lärlingsskola för hemsömmerskor samt betingar en avgift av 300 kr. för 2 år, vilken avgift helst erlägges första året. Friplatser finnas dock även. Den *högre kursen* är 1-årig, med en kursavgift av 400 kr. Denna kurs utbildar yrkeslärarinnor och arbetsledare. För att vinna inträde till högre kursen fordras: att hava fyllt 20 år, helst hava genomgått yrkesskola, med därpå följande minst

3 års arbete i yrket på syateljé, samt att hjälpligt behärska 2 främmande språk. De, som ej genomgått yrkesskola, men kunna styrka sig äga motsvarande kunskaper inom yrket äga även tillträde.

I Göteborg finnes vid Maria Nordenfelts Högre handarbetsseminarium och skola för kvinnlig yrkesutbildning kurser med ungefär motsvarande utbildning för yrkeslärarinnor och arbetsledare som vid Fredrika-Bremer Förbundets högre kurs. Utbildningen är avsedd för yrkeslärarinnor både i linnesömnad och i klädsömnad. Dessutom kunna handarbetslärarinnor både vid Maria Nordenfelts utbildningsanstalt och vid Fredrika-Bremer-Förbundets skola få en yrkesmässig fortbildning i linne- och klädsömnad, som gör dem lämpliga till lärarinnor i sömnad med mönsterritning för lärlings- och yrkesskolor i husligt arbete.

Genom 1918 års riksdagsbeslut angående lärlings- och yrkesskolor kan statsunderstöd till dessa erhållas. Genom inrättandet av en särskild yrkesskolavdelning i Kungl. Skolöverstyrelsen, och genom de av Yrkespedagogiska Centralanstalten anordnade kurserna för yrkeslärare, har yrkesundervisningen i vårt land på de sista åren mycket utvecklats.

En flicka, som vill ägna sig åt sömnadsyrket, bör helst äga följande egenskaper: lust att sy, sinne för linjer och färger, händighet, fantasi,

ordningssinne och reda, gott omdöme, lämpliga händer och för övrigt en god fysik.

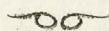
Vad kan en flicka, som ägnar sig åt sömnadsyrket bli? Inom klädsömnadsyrket finnas följande olika befattningar: sömmerska på syateljé, brodös, klädningsmodist, uppsätterska, proverska, föreståndarinna och dessutom ägarinna av syateljé, hemsömmerska eller också yrkeslärarinna. Ungefär liknande befattningar finnas inom både linnesömnads- och damskrädderyrkena. Inom hattmodistyrket finnas förarbeterska och modist samt ägarinna av modeaffär och yrkeslärarinna.

En 1:sta årets elev inom sömnadsyrkena erhåller mycket olika betalning, från snart sagt ingenting, att börja med, till 24 kr. i veckan. 2:dra årets elev kan komma upp till 27 kr. i veckan och 3:dje årets ända till 32—37 kr. i veckan. En sömmerska med veckoavlöning betalas med 43 kr. i veckan, en brodös med 44 kr. och en presserska med 45 kr. i veckan. Vid sömnad pr styck kan mången under säsongen tjäna 100 kr. i veckan. En uppsätterska har 225—250 kr. i månaden och en proverska 300—325—350 kr. i månaden. Motsvarande befattningar i linnesömnads-, damskrädderi- och hattmodistyrkena betalas ungefär lika. De ännu mera krävande posterna inom yrkena betalas mycket olika, men bruka ge en god inkomst.

En ny gren inom sömnadsyrket är konfektion, som utvecklas för varje år. Sverige har många och goda konfektionsfirmor, men alltför mycket importeras dock. Konfektionen bör än mer utvecklas både kvalitativt och kvantitativt och därigenom skaffa inkomster åt många. Varför skall ej Sverige här, lika väl som på det konstnärligt textila området, kunna skaffa sig en rangplats? Konfektionen kunde då än mer bliva en gren inom vår export.

Sömnadsyrket fordrar av sina utövare en seg ihärdighet, men det har i stället inom sig en aldrig sinande glädjekälla, skaparglädjen, att i ständig växling i färger och form få skapa det, som är vackert.

Fördomen, att sömnadsyrket ej är ett fint yrke, få vi hoppas sättas på avskrivning. De unga, som skola välja sig yrke, böra ha klart för sig, att det ej är yrket, som gör människan, utan människan yrket.

Är kvinnan lämplig till arkitekt?

Av fru Maja Alvin

Den frågan kan besvaras med både ja och nej. Beträffande arkitektyrket har man ju numera tvenne vägar att gå. Antingen bli byggnadsarkitekt eller möbelarkitekt. Och som kvinnan och hemmet äro ett, så skulle det väl vara det sistnämnda yrket, som skulle ligga mest för oss kvinnor.

Den första frågan blir då: vad fordras det för kvalifikationer och utbildning av en god möbelritare?

Erfarenheten har visat, att en sådan i första hand bör äga grundlig kännedom om snickeriyrket. Enligt mitt förmenande bör denna kunskap läggas till grund för hela utbildningen. Detta, att äga kännedom om snickeriyrket, innebär att helt enkelt på allvar ha arbetat i yrket och börjat från början.

Med de arbetskostnader vi nu för tiden ha att räkna med, äro i allmänhet möbelsnickerierna förbundna med en maskinverkstad, där den första bearbetningen av träet försiggår. Detta för att förbilliga tillverkningskostnaderna.

Med nutida krav på yrkesduglighet lär det åtgå c:a 10 à 11 år för att bli en skicklig möbelsnickare. Om också denna lärotid för en möbelritare bör kunna något reduceras, så fordras dock av denne full insikt i yrkets alla olika faser. Om man nu anslår den praktiska utbildningstiden till c:a 4 år, så får den tekniska skollningen, parad med ingående studier i konsthistoria, studier av in- och utländska muséer m. m., beräknas till lika lång tid. I utbildningen bör dessutom ingå grundliga studier om olika slag av textilier samt allt annat, som över huvud taget innefattas i begreppet heminredning och hemkultur.

Angående de ekonomiska möjligheterna på denna bana, så lär en möbelritare betalas med en krona i timmen till högre pris, allt beroende på duglighet.

— — —
Vill kvinnan tävla med mannen som byggnadsarkitekt, torde hon få ganska svårt att stå sig i konkurrensen. Det är trångt nog på den banan.

För det första måste hon ha renaste byggmästareblod flytande i sina ådror. För det andras fordras även här lång och grundlig praktisk utbildning. Sen kommer högskoleutbildningen med avslutningskurs vid konstakademien.

Men det är egentligen bara början.

En byggnadsarkitekt skall kunna mycket, så mycket, att jag inte ens vill försöka ge skriftligt på alltihop! Hans verksamhetsgebit spänner ju över ett i högsta grad vidsträckt område. Han skall kunna bygga stugor och slott och inrättningar och kyrkor. Dessutom skall han vara ekonom, annars kan han inte bygga någonting.

I sammandrag: En byggnadsarkitekt skall vara byggnadsingenjör, byggmästare och konstnär. Och först och sist, låt mig säga det en gång till, *ekonom*.

Så nog bör kvinnan tänka sig för två gånger, innan hon ger sig i tävlan med mannen på detta arbetsfält, såvida inte sådana egenskaper som energi, uthållighet och klar affärsblick äro särdeles utpräglade hos henne.

Några synpunkter angående tand- sköterskans och tandteknikerns yrke

Av Sigröd de Verdier

I nära samband med mitt eget yrke — tandläkarens — stå tvenne verksamhetsområden, öppna för kvinnor, nämligen tandsköterskans och tandteknikerns.

Det förra av dessa yrken är ett *speciellt kvinnligt* yrke — åtminstone har det hittills alltid utövats av kvinnor, och säkerligen kommer så att ske även i framtiden.

Det senare yrket utövas däremot av både kvinnor och män.

Tandsköterskan eller tandläkarbiträdet är ett relativt sent begrepp i tandläkarkonstens historia. Man torde kunna säga, att det egentligen är först under det senaste decenniet, som detta arbetsområde utvecklats till att bliva ett självständigt yrke. Förut utfördes nämligen i regel även allt förberedande arbete för tandvården av tandläkaren själv — möjligen i ett eller annat fall biträdd av någon inom hemmet förefintlig kvinnlig hjälpkraft, vanligast en s. k.

husa. Men i den mån tandläkarens krafter mera tagits i anspråk av den egentliga tandvården, har man insett, att en avsevärd tid kunde insparas, om en del enklare arbete i operationsrummet utfördes av annan därtill utbildad person.

Till tandsköterskans uppgift hör:

Operationsrummets iordningställande, instrumenters sterilisering, maskiners tillsyn, vissa fyllnadsmaterials tillredning samt handräkning under tandläkarens arbete dels av instrument dels av fyllnadsmaterial m. m. Tandsköterskan har alltså att utföra största delen av arbetet i operationsrummet *utanför* operationsstolens område. Det är en känd sak, att också detta arbete skattas synnerligen högt av den moderna tandläkaren, som helt säkert icke skulle kunna undvara denna värdefulla hjälpkraft.

Tandsköterskans utbildning sker nu *helt på privat väg* antingen genom tandläkare eller genom någon äldre erfaren sköterska. Huruvida en ändring härutinnan i framtiden kommer att ske, vet man ännu ej med visshet, men inom fackkretsar hyser man dock hopp om en i en snar framtid på ett eller annat sätt mera ordnad utbildning av våra biträden.

Några särskilda kompetensfordringar för inträdet på denna levnadsbana krävas f. n. ej. En vanlig folkskolebildning kan vara tillräck-

lig, därest vederbörande i övrigt fyller kravet på snabbhet i uppfattning, ordentlighet och sinne för hygien.

Naturligt är dock, att man vid engagerandet av ett dylikt biträde ger företräde till den, som kan uppvisa ett gott betyg från någon läroanstalt, där vederbörande bibringats ett högre mått av kunskap av såväl teoretisk som praktisk art.

Biträdesfrågan har under senaste åren inom fackkretsar tilldragit sig ett stort intresse i alla länder. I förbigående kan omnämnas, att den kungl. kommitté för tandläkarundervisningens omläggande m. m., som i december 1920 avlämnade sitt betänkande, även behandlat frågan om tandläkarens hjälpkrafter — tandsköterskan och tandteknikern. Och vid Skandinaviska Tandläkarföreningens möte i Helsingfors i fjol diskuterades även tandsköterskefrågan rätt livligt.

De ekonomiska utsikterna för dessa biträden variera alltefter vederbörandes kompetens, arbetstid per dag, underbyggnad m. m., men torde numera ligga mellan 150—250 kr. per månad.

Utsikterna i övrigt på denna levnadsbana äro f. n. relativt ljusa till följd av den sedan hösten 1922 ökade rekryteringen till tandläkarbanan i och med det nya institutets tillkomst.

Då man förut vid det gamla institutet mottog 30 nya elever per år, har man sistlidna höst emottagit 84 nya elever — alltså en i hög grad ökad tillslutning till tandläkarbanan. Vår kår kommer således hädanefter att tillväxa synnerligen hastigt, och man torde väl kunna beräkna, att under närmaste framtiden ett relativt stort antal nya platser för tandsköterskor årligen skall kunna erbjudas hos privat praktiserande tandläkare. När man därjämte tar i betraktande den offentliga tandvårdens vid skolor och olika slags anstalter nutida kraftiga utveckling, varigenom rätt många platser årligen beredas för tandsköterskor, synes denna levnadsbana vara en av de i dessa brydsamma tider mera förhoppningsfulla för våra unga flickor.

Beträffande *tandteknikerns* yrke har jag däremot tyvärr inga hoppfulla meddelanden att lämna. Detta arbetsfält är äldre än tandsköterskans och utövas, som sagt, av både män och kvinnor, varför konkurrensen nu också där är synnerligen hård.

Tandteknikerns uppgift är att på laboratoriet utföra det enklare tekniska arbetet vid tandprotesers förfärdigande såsom t. ex. gipsning, kokning, lödning, putsning m. m.

Teknikerns verksamhetsfält ligger i likhet med tandsköterskans naturligtvis *helt utanför* operationsstolens område. Då det är känt, att

en hel del bland allmänheten tror, att tandteknikern kan på egen hand utföra tandproteser eller artificiella tänder, och detta möjligen kan verka lockande för en och annan att ge sig in på banan, vill jag härmed rätta denna felaktiga uppfattning och meddela, att en tandtekniker eller dentist — som ju även en del dylika med en viss affärsblick begåvade tandtekniker önska titulera sig — icke har någon som helst utbildning för dylika protesers utförande på patient och helt naturligt därför inte heller rätt enligt svensk lag att utföra något slags arbete i patients mun.

Tandteknikerns utbildning sker även den liksom tandsköterskans *på helt privat väg* — hos tandläkare eller tekniker. Ej heller för inträdet på denna bana fordras några särskilda förkunskaper. En given förutsättning är dock ett gott handlag och stor samvetsgrannhet vid arbetets utförande.

De ekonomiska utsikterna äro inom teknikeryrket ungefär jämställda med tandsköterskans, men kunna dock, om vederbörande är särskilt intresserad och alltså förvärvat sig en relativt stor skicklighet, rätt avsevärt ökas.

Utsikterna i övrigt inom teknikeryrket äro, som sagt, f. n. mycket dåliga. Detta beror i hög grad på att en hel del samvetslösa tandtekniker sedan många år genom kurser på 3 å 4 månader producerat fram ett överskott av tek-

niker, som nu antingen gå arbetslösa eller få ägna sig åt annat arbete.

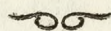
Att nämnda kurser i regel äro rent *geschäft* förstår man av vederbörande kursgivares annonser och prospekt, i vilka utlovas icke blott lätt tillgång till plats utan även till hög avlöning, ehuru vederbörande väl veta, att platser f. n. icke stå till buds i rimlig proportion till antalet kursbildade. Priset på dylika kurser är vanligen 450 å 500 kr. — alltså en synnerligen hög avgift, som blir än mer betungande, då man vet, att dylika korta kurser alls icke skänka den utbildning, som en tandläkare i regel kräver av sin tekniker. Först efter flera års praktiskt arbete vinnes den färdighet, som kan leda till relativt goda ekonomiska möjligheter.

Att många unga kvinnor och män på här angivet sätt lurats in på tandteknikerbanan, är lika känt som beklagligt, och har jag därför ansett lämpligt att här rikta en varning för nämnda kurser. En sak, som även gör framtidsutsikterna dåliga för tekniker, är det faktum, att tandläkarna numera börjat själva lägga hand vid även sina protesarbetens utförande i långt större utsträckning än de förut gjort. På så sätt göra de sig mera oberoende av högkvalificerade tekniker, varigenom tandteknikeryrkets allmänna nivå sänkes, och därmed minskas även utsikterna till de större eko-

nomiska möjligheter, som under de senare åren på många håll stått tandtekniker till buds.

För allmänheten är det helt naturligt enbart till fördel, att det högkvalificerade arbetet, även när det gäller en så viktig del av tandläkarens arbete som proteser, utföres av den som dylikt arbete onekligen åligger, nämligen tandläkaren själv.

Är icke min mening att avråda någon från att ägna sig åt tandteknikeryrket. Har här blott velat meddela vissa förhållanden, som göra detta yrkes framtid mindre lovande, och skulle därför vilja tillråda de unga kvinnor, som möjligen tänkt ge sig in på tandteknikerbanan, att dessförinnan rådgöra med någon tandläkare, som väl känner till de nuvarande förhållandena inom detta yrke. Tror, att på så sätt många värdefulla råd skulle kunna erhållas och misstag undvikas. Själv står jag naturligtvis gärna till tjänst, om någon önskar vidare upplysningar (dock ej per post!) angående de bägge yrken, för vilka jag här sökt lämna en liten redogörelse.

Innehåll

	Sid
Kvinnliga arbetsområden just nu av <i>Gertrud Bergström</i> . . .	5
Utsikter för närvarande till utkomst och befordran inom juristbanan av <i>advokaten Friherrinnan Ruth Stjernstedt</i> ..	21
Kvinnorna som jordbrukare av <i>Elisabeth Tamm</i>	32
Något om det sociala arbetsområdet och om en av vä- garna dit av <i>Gertrud af Klintberg</i>	42
Några synpunkter på kontoristyrket just nu av <i>Edith Lindblom</i>	47
Journalistiken som kvinnligt yrke av <i>Märta Lindqvist</i> ..	58
Sömnadsyrket av <i>fru Sigrid Qvarnström</i>	67
Är kvinnan lämplig till arkitekt? av <i>fru Maja Alvin</i> ..	73
Några synpunkter angående tandsköterskans och tand- teknikerns yrke av <i>Sigrid de Verdier</i>	76

W & W:s HANDBÖCKER

<i>Bröd, vårt hembakta, i onda och goda tider, 2:dra uppl., av Ida Högstedt</i>	1.50
<i>Elektriciteten i hemmets tjänst. Oumbärlig handbok för husmödrar av Ida Högstedt</i>	2.50
<i>Husliga erfarenheter av Jane Eyre</i>	2.75
<i>Jumperboken nr 2 av Olga Nyblom</i>	2.25
<i>Jumpers och sweaters, hur de virkas och stickas av Olga Nyblom</i>	1.75
<i>Konservering av kött och vilt, 3:dje uppl., av Märta Silfverhjälm</i>	häft. 1.75, inb. 3.25
<i>Konserveringsbok för de svenska hemmen av G. Lind och J. Gréen, 8:de uppl.</i>	2.— inb. 3.50
<i>Leva billigt i dyra tider av Anna Ullman</i>	inb. 2.25
<i>Matnyttiga vilda växter och deras användning i hushållet av Ida Högstedt</i>	2.—
<i>Sin egen jungfru av Fru Hein</i>	2.75
<i>Småbarnsplagg, stickade och virkade av Olga Nyblom</i>	2.25
<i>Svampens tillagning och konservering av Thora Holm och Märtha Hamilton</i>	1.25
<i>Täppan, köket och källaren. Hur man odlar, tillagar och förvarar den mindre trädgårdens produkter av Sigrid Westfelt</i> ..	1.—
<i>Vad jorden ger. Tillagning av grönsaker, frukter och bär, illustrerad, av Thora Holm</i>	1.50
<i>Virkat och stickat. Handledn. i förfärd. av schalar, hattar, blommor, o. s. v. av Elsa Brandstake</i>	2.—

TEKNIK OCH HANTVERK

<i>Amatörbokbinderi, 3:dje tillök. uppl., av Kerstin Key</i>	1.50
<i>Amatörfyrverkaren</i>	1.50
<i>Elektriciteten i lantbrukets tjänst, rikt illustrerad, av K. Wernicke</i>	1.50
<i>Fiskebåtsmotorns konstruktion och skötsel. Rikt illustrerad, av Prof. E. Hubendick</i>	inb. 5.—
<i>Glasskyltar, kort anvisning att framställa etsade och förgyllda av Axel Törner</i>	1.25
<i>Hur man själv halvsular och klackar sina skor</i>	0.75
<i>Hjälp dig själv i bygge och bo. Prakt. och fullst. råd och recept för utgiftsbesparande hantverk i hemmen, 2:dra uppl., av K. Key</i>	2.—
<i>Min motors konstruktion och skötsel, rikt illustrerad, 3:dje uppl., av Professor E. Hubendick</i>	inb. 5.—
<i>Min bils konstruktion och skötsel. Rikt illustrerad, av Prof. E. Hubendick</i>	inb. 4.25
<i>Min motorcykels konstruktion och skötsel, illustrerad, av Prof. E. Hubendick</i>	inb. 3.75
<i>Radiotelefoni. Elementära grunder av K. Hj. Warfvinge</i>	2.75

W & W:s HANDBÖCKER

POPULÄRVETENSKAP

<i>Astronomiska miniatyrer</i> , illustrerad, av Prof. Elis Strömgren	2.75
<i>Germanernas hem</i> av Prof. Oscar Montelius	0.75
<i>Mikroskopet och dess användning</i> av Karl Modin	1.50
<i>Människans härstamning</i> , illustr., 2:a uppl., av Prof. W. Bölsche	1.—
<i>Stjärnhimmels under</i> , Populärastronomi, 2:dra uppl., av Karl Modin	4.—
<i>Språket, en spegel av kulturen</i> av Einar Odhner	1.50
<i>Världens skapelse</i> , illustrerad, 2:dra uppl., av Prof. W. Meyer	1.—

TIDSFÖRDRIV

<i>Drömbok</i> , 2:dra uppl.	2.—
<i>Finter och finesser i Bridge</i> , 50 problem samlade av Yorrick	1.75
<i>I vilken månad är Ni född?</i> Av E. v. K.	2.—
<i>Kortspelsregler</i>	2.—
<i>Kortkonster</i>	2.25
<i>Kortkonster</i> . Den högre salongsmagiens, av Stavio della Carta	3.50
<i>Matematiskt tidsfördriv för nytta och nöje</i> , 2:dra uppl.	2.50
<i>Ny patiensbok</i>	2.—
<i>Patiensbok</i>	1.50
<i>Samlaren</i> . Praktiska anvisningar och råd vid anläggandet, ordnandet och förkovrandet av naturaliesamlingar, med 95 illustrationer, av Dr D. S. Hector	2.75
<i>Sibyllan</i> . Den tillförlitliga, Äldre och nyare sätt att spå i kort	2.50

DIVERSE

<i>Flickor, som man ej bör gifta sig med</i> av Reinhold Gerling	1.75
<i>Handbok i akvarellmålning</i> , 2:dra uppl., av Lennart Nyblom	1.25
<i>Svenska dopnamn och släktnamn</i> av P. N. Kjöllnerström	1.—
<i>Teosofi</i> av Annie Besant	1.50
<i>Handbok i oljemålning</i> , 2:dra uppl., av Professor Gottfrid Kallstenius	2.—
<i>Nöjesfiske</i> , illustrerad, 2:dra uppl., av Carl H. Schager	2.50
<i>Pötatisodling medelst sticklingar</i> av R. Söderbaum	1.—
<i>Lediga stunder och deras användning</i> av E. U. Griggs, 2:dra uppl.	1.25
<i>Kyrkans skiljande från staten</i> , dess innebörd och konsekvenser av U. Granfelt	1.50
<i>Framgång</i> , handbok i konsten att nå vad man vill av Lord Beaverbrook 2:dra uppl.	2.75
<i>Julkappsrim</i> av »Den blyge» 2:dra uppl.	1.50
» » » » Ny samling	1.50